

Osaamista
ja oivallusta
tulevaisuuden
tekemiseen

Tiina Lalu

”Toi tykkää ja välittää meistä”

Mannerheimin Lastensuojeluliiton perhekummitoiminta
vanhempien hyvinvoinnin tukena

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi

Sosiaalialan koulutusohjelma

Opinnäytetyö

7.11.2018

Tekijä(t) Otsikko	Tiina Lalu ”Toi tykkää ja välittää meistä” – Mannerheimin Lastensuojeluliiton perhekummitoiminta vanhempien hyvinvoinnin tukena
Sivumäärä Aika	46 sivua + 2 liitettä Marraskuu 2018
Tutkinto	Sosionomi
Tutkinto-ohjelma	Sosiaalialan koulutusohjelma
Ohjaaja(t)	Lehtori Seija Mäenpää Lehtori Sylvia Hakari
<p>Tämän opinnäytetyön tarkoitus on selvittää kokemuksia siitä, miten Mannerheimin Lastensuojeluliiton perhekummitoiminta tukee vanhempien hyvinvointia. Tavoitteena on tarkastella sekä vanhempien että kummien kokemuksia siitä, mikä toiminnassa koetaan merkityksellisenä ja hyvinvointia tukevana. Työ on toteutettu yhteistyössä Mannerheimin Lastensuojeluliiton kanssa ja tehty vastaamaan Uudenmaan piirin perhekummitoiminnan tarpeita koulutusmateriaalien päivittämiseksi.</p> <p>Opinnäytetyö on toteutettu kvalitatiivisia tutkimusmenetelmiä hyödyntäen. Aineisto on kerätty haastattelemalla sekä kummeja että vanhempia perheistä, joissa on kummi. Kummeille järjestettiin ryhmähaastattelu ja vanhempien haastattelut on toteutettu yksilöhaastattelun muodossa. Kaikki haastattelut on tehty puolistrukturoidun temahaastattelun menetelmää hyödyntäen ja tulokset analysoitu teemoittelun avulla.</p> <p>Työ pohjautuu Edward L. Decin ja Richard M. Ryanin itseohjautuvuusteoriaan, jonka mukaan ihmisellä on kolme psykologista perustarvetta, joiden täyttymiselle hyvinvointi rakentuu. Nämä psykologiset perustarpeet ovat omaehtoisuus, pystyvyys ja yhteenkuuluvuus. Teorian mukaan ihminen voi hyvin, kun hän kokee voivansa vaikuttaa ja toimia omien arvojensa mukaan, kokee kykyjensä riittävän vastaamaan oman elämänsä haasteisiin ja kokee yhteenkuuluvuutta toisiin ihmisiin. Tulokset osoittavat, että Mannerheimin Lastensuojeluliiton perhekummitoiminta tukee vanhempien hyvinvointia tuottamalla kokemuksia, jotka vastaavat kaikkiin kolmeen Decin ja Ryanin määrittelemiin psykologisiin perustarpeisiin.</p> <p>Tuloksista käy ilmi, että kokemukset yhteenkuuluvuudesta koetaan ensisijaisen merkityksellisiksi ja niiden tarve sekä merkitys tulee esiin muita voimakkaammin. Kummin aito läsnäolo koetaan merkittävämpänä, kuin se mitä varsinaisesti tehdään. Kummi täyttää usein isovanhemman tai muun läheisen aikuisen paikkaa perheissä, joissa läheisverkostot ovat niukat. Kummit tarjoavat tärkeänä koettua keskusteluseuraa ja toiminnan koetaan lisäävän kyvykkyyden kokemuksia antamalla voimavaroja ja jaksamista arkeen. Omaehtoisuuden kokemukset, vapaaehtoisuus ja mahdollisuus vaikuttaa ovat keskeisessä roolissa ja jopa edellytyksenä myös muiden tarpeiden täyttymiselle sekä toiminnan mielekkäälle toteutumiselle. Sekä vanhempien että kummien kokemukset vastaavat valtaosin toisiaan ja tulokset ovat hyvin yhteneväisiä. Sekä kummit että vanhemmat kokivat suurimpana haasteena kummissuhteen päättymisen ja yhteyden katkeamisen.</p>	
Avainsanat	Vapaaehtoisuus, vanhemmuus, hyvinvointi, yhteenkuuluvuus, itseohjautuvuusteoria

Author(s) Title	Tiina Lalu Mannerheim League for Child Welfare Family Support Persons Promoting Parents' Wellbeing
Number of Pages Date	46 pages + 2 appendices November 2018
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Programme	Social Services
Instructor(s)	Seija Mäenpää, Senior Lecturer, Social Well-being Sylvia Hakari Senior Lecturer, Social Well-being
<p>The aim of this study was to examine how the volunteer support persons of Mannerheim League for Child Welfare promote parents' wellbeing in families with children. The goal was to find out what is considered meaningful in the work of the volunteers and how the parents find the work beneficial for their wellbeing by their own experiences. The purpose was to collect data and information suitable for updating the material for training future volunteer support persons in the Uusimaa district organization of the Mannerheim League for Child Welfare.</p> <p>The data for this qualitative study were collected by interviewing both volunteers and parents of the families who have had the support provided by a volunteer. All the parents' interviews were conducted individually and the volunteers were interviewed as a group. The interviews were carried out as semi-structured theme interviews and thematic analysis was used as the method for analyzing. The theoretical framework of the study is based on the Edward L. Deci's and Richard M. Ryan's self-determination theory that defines three basic psychological needs, namely relatedness, competence and autonomy as keys for human well-being and full functioning.</p> <p>According to the data collected the most significant basic need is the need for relatedness and connection. The mere presence of the volunteer support person and continuity of the relationship is considered more meaningful than any other factor within the meetings. The volunteer support person often fills in the absence of grandparents or other close family members. The results show that parents find themselves with more resources and energy in their everyday life through conversations and support of the volunteer support persons. Also the need for autonomy seems to be relevant and even mandatory to be met in order to make the experiences of relatedness and competence to be fulfilling in such satisfying and long lasting ways.</p> <p>In conclusion, the study shows that all the Deci's and Ryan's basic psychological needs are being met in the support person activity and, therefore, the parents do find the activity supportive to their well-being and everyday life. Furthermore, the study shows that also the volunteers experience a great level of need fulfillment and enjoy the acts of benevolence, which comes across to the families and has a positive impact. Losing the connection and ending the relationship with the volunteers was found to be the greatest challenge in this form of supportive activity for families. This may demonstrate the significance of the need for social connections in a larger scale in the families of today.</p>	
Keywords	Volunteer work, support person, well-being, relatedness, self-determination theory,

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Hyvän vanhemmuuden perusta	3
3	Ennaltaehkäisevä lastensuojelu	5
3.1	Vapaaehtoistoiminta	7
3.2	Perhekummitoiminta	9
4	Hyvinvoinnin määritelmiä	11
4.1	Itseohjautuvuusteoria	12
4.2	Yhteenkuuluvuus	14
4.3	Pystyvyys	15
4.4	Omaehtoisuus	15
5	Tutkimuskysymykset	16
6	Opinnäytetyön menetelmälliset ratkaisut	17
6.1	Kohderyhmä	17
6.2	Teemahaastattelut	19
6.3	Eettisyys ja luotettavuus	21
6.4	Aineiston analysointi	22
7	Opinnäytetyön tulokset	23
7.1	Yhteenkuuluvuuden kokemuksia	23
7.2	Pystyvyyden vahvistuminen	27
7.3	Kokemuksia omaehtoisuudesta	30
8	Johtopäätökset	34
9	Pohdinta	39
	Lähteet	43
	Liitteet	
	Liite 1. Suostumus haastatteluun opinnäytetyötä varten	
	Liite 2. Haastattelukysymysten runko ja esimerkkikysymyksiä	

1 Johdanto

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on selvittää kokemuksia Mannerheimin Lastensuojeluliiton perhekummitoiminnasta vanhempien hyvinvoinnin tukena. Perhekummitoiminta on vapaaehtoisten toimesta tapahtuvaa tukihenkilötoimintaa pikkulapsiperheille, joissa vanhemmat erilaisista syistä kokevat tarvitsevansa tilapäistä tukea arkeen. Työssä tarkastellaan sitä, miten toiminta kummien ja vanhempien kokemuksien mukaan tukee vanhemman hyvinvointia perheissä, joissa kummit työskentelevät. Opinnäytetyö tuottaa tietoa, jota Mannerheimin Lastensuojeluliiton Uudenmaan piiri voi hyödyntää perhekummien koulutuksen kehittämiseen ja koulutusmateriaalien sekä muiden toimintaa koskevien materiaalien päivittämiseen.

Opinnäytetyön aihe nousi Mannerheimin Lastensuojeluliiton Uudenmaan piirin tarpeista tämänhetkisen ajankohtaisen koulutusmateriaalin päivitysprojektin yhteydessä. Kiinnostukseni perhekummitoimintaan on peräisin omasta kummityöstäni Mannerheimin Lastensuojeluliiton vapaaehtoisena perhekummina muutamia vuosia sitten. Tällä hetkellä työskentelen lastensuojelun laitoshoidon piirissä ja ennaltaehkäisevän lastensuojelun kipeä tarve on työssäni vahvasti läsnä päivittäin. Tästä syystä ennaltaehkäisevän työn edistäminen on itselleni merkityksellistä ja motivaatio aiheen tarkastelemiseen syntyi luontaisesti. Ongelmat tänä päivänä ovat yhä monitahoisempia, mutta lapsiperheiden ehkäisevä ja hyvinvointia tukeva työ ei vielä ole 1990-luvun lamaa edeltävällä tasolla ja korjaavien palveluiden kulut ja tarve puolestaan ovat jatkuvassa kasvussa (Ristikari ym. 2016: 104).

Vapaaehtoistyön, kolmannen sektorin ja matalan kynnyksen palveluiden merkitys on yhä kasvamassa tässä muuttuvassa maailmantilassa. Haasteita perheille luo kiireinen ja suorituskeskeinen työelämä ja arki, vaihtuvat ja moninaiset perherakenteet sekä oma jaksaminen ohuiden tukiverkoston varassa. (Kinnunen & Mauno 2002: 103–106). Perhekummitoiminta on aloitettu vuonna 2005 Varsinais-Suomen piirissä ja Uudenmaan piirissä toimintaa on ollut vuodesta 2010 asti. Sekä toiminta että sen tarve on kasvanut viime vuosina suuresti ja omaa kummia odottavia perheitä on jatkuvasti satoja ympäri Suomea. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2018.)

Mannerheimin Lastensuojeluliiton tarjoamaa ja organisoimaa perhekummitoimintaa on aiemmin tarkasteltu eri näkökulmista monissa opinnäytetöissä (mm. Pouru 2017, Timonen 2016, Koponen ja Kaisanlahti 2017 & Haapa 2015). Aiempien opinnäytetöiden mukaan perheiden ja kummien kokemukset toiminnasta ovat pääsääntöisesti hyvin myönteisiä. Opinnäytetöissä nousee kuitenkin esiin perhekummien koulutuksen kehittämisen tarve (ks. Esim. Haapa 2015) ja yhteistyökumppanini kaipasi myös nimenomaan koulutuksen kehittämistyöhön soveltuvaa materiaalia ja kokemuksia toimintaan osallistuvilta perheitä ja kummeilta. Työ syntyi vastaamaan näihin tarpeisiin ja tuottamaan tarvittavaa koulutuksen kehittämiseen soveltuvaa tietoa Mannerheimin Lastensuojeluliiton Uudenmaan piirille.

Opinnäytetyö on kvalitatiivinen ja aineisto on kerätty teemahaastattelulla. Työtä varten on haastateltu kolmea kummiä ja kolmea vanhempaa ja kartoitettu näin näkökulmia perhekummitoiminnasta vanhempien hyvinvoinnin tukena. Opinnäytetyön teoriapohjana on Edward L. Decin ja Richard M. Ryanin teoria (2000) hyvinvoinnista. Decin ja Ryanin hyvinvointiteoriaan (2000) nojaten etsin haastatteluissa vastauksia siihen, millälaiset kokemukset tekevät kummitoiminnasta vanhemman hyvinvointia tukevaa ja miten kummi konkreettisesti auttaa jaksamaan sekä vahvistaa vanhemman voimavaroja. Peilaan työssä vanhempien ja kummien kokemuksia ja tarkastelen tuloksia siitä näkökulmasta, kuinka tietoa voidaan hyödyntää tulevaisuuden kummien koulutuksen kehittämisessä.

2 Hyvän vanhemmuuden perusta

Vanhemmuutta voidaan määritellä monista eri näkökulmista käsin, mutta vanhemmuudesta puhuttaessa keskustelussa on aina iso kokonaisuus, johon sisältyy lapsen hoiva, huolenpito, huoltajuus, suojeleminen, kasvatusta ja emotionaalinen kohtaaminen. Lisäksi vanhemman tulisi kiinnittää huomioimaan lapsen yksilölliset tarpeet ja ennen kaikkea erottaa ne omistaan sekä huomioida elämän muutokset lapsen kasvaessa ja elinolosuhteiden muovaantuessa. Vanhemmuus sisältää lämpöä, hyväksyntää, rajojen asettamista ja valvontaa. Hyvään vanhemmuuteen liittyy lapsen kanssa vietetty aika ja keskusteluyhteys. (Saarnio 2005: 242-243.)

Vanhemmuus muodostuu aina vanhemman ja lapsen välisessä suhteessa. Arjessa vanhemmalla on vastuu ja velvollisuus huolehtia lapsen hyvinvoinnista, hoidosta, kasvatuksesta, asuinpaikasta sekä muista henkilökohtaisista asioista. (Kangas 2005:105–108.) Vastuullisuus vanhempana on muun muassa sitä, että tarkkailee omaa elämäänsä ja tarvittaessa ottaa vastaan myös apua ja tukea. Tilapäinen apu voi löytyä esimerkiksi Mannerheimin Lastensuojeluliiton perhekummitoiminnasta, jos omat voimavarat ovat koetuksella vanhemman vaativassa tehtävässä. Perhekummitoiminta on yksi monista ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön muodoista.

Perhekummitoiminta on alun perin syntynyt auttamaan lapsiperheitä haastavissa elämäntilanteissa. Perheissä eletään jatkuvaa muutosta lähestulkoon kaiken aikaa ja eri vaiheissa perhettä koskettaa erilaiset haasteet. Pikkulapsivaiheen jälkeen tulee koulun aloitus, siirtyminen yläasteelle ja teini-ikä vaiheita kunnes päästetään irti pesästä lentävä nuori. Erilaiset siirtymät uuteen vaiheeseen altistaa ihmisen kriisille. Siirtymäkauteen liittyy usein voimakkaita tunteita, paineita ja ristiriitoja, mutta myös mahdollisuus päästä eteenpäin. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2018.)

Vanhemmuutta ohjaa osaltaan myös lainsäädäntö, jossa huoltajan tehtävät määritellään (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 1983/361 § 4). Lain mukaan huoltajan tulee huolehtia lapsen tasapainoisen kehityksen turvaamisesta sekä hyvinvoinnista lapsen tarpeet ja toiveet huomioiden. Lisäksi vanhemman tulee tarjota tarpeellinen turva ja hoiva sekä hyvä kasvatusta. Kasvu ympäristön tulee olla turvallinen ja virikkeitä tarjoava ja koulutus tulee taata. Lapselle tulee tarjota hellyyttä, ymmärrystä ja turvaa. (La-

ki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 1983/361 § 1.) Vanhemmuuden tie on monin kyltein viitoitettu, muttei helppo eikä yksiselitteinen.

Irene Kristeri (2002) kirjoittaa riittävästä vanhemmuudesta, mihin kuuluu etenkin läsnäolevaa aikuisuutta ja turvaa. Riittävä vanhemmuus venyy ja elää lapsen sekä vanhemman yksilöllisten tarpeiden, toiveiden ja taipumusten mukaan, mutta siihen kuuluvat riittävät rajat, joita toteutetaan ja piirretään rakkaudella. Riittävään vanhemmuuteen mahtuu aikaa kuunnella lasta ja puhua asioista, vapautta näyttää tunteita ja puhua niistä. Hyvää vanhemmuutta tukee vanhemman hyvä itsetuntemus ja lapsen kanssa kohtaamisia helpottaa vanhemman vahva tietoisuus omista tunteistaan ja tarpeistaan. Myös lapsi kokee olonsa turvalliseksi, kun aikuinen kestää lapsen tunteet ja osaa vastata hänen tarpeisiinsa riittävästi. (Kristeri 2002: 23-24.)

Kristerin (2002: 24) mukaan läsnäololla tarkoitetaan konkreettisesti lapsen huomaamista ja huomioimista. Läsnäolon kokemus syntyy siitä, että tulee kuulluksi ja asioista on aikaa ja uskallusta keskustella. Läsnäolo on asioiden jakamista ja yhdessä kokemista, niin pettymysten ja surujen kuin ilojen ja toiveidenkin osalta. Näin syntyy myös luottamus ja usko siihen, että kelpaa ja tulee hyväksytyksi sellaisena kuin on, mikä synnyttää läheisyyden kokemuksia. Riittävä vanhempi luo pohjaa sille, että lapsi oppii olemaan myös läheisesti yhteydessä omaan sisimpäänsä, jonka varaan itseluottamus voi rakentua. (Kristeri 2002: 24-25.)

3 Ennaltaehkäisevä lastensuojelu

Lasten ja nuorten hyvinvointi lähtee perheen hyvinvoinnista. Perhe on lapsen merkittävien kasvuympäristö ja lasten ja nuorten hyvinvointia uhkaavat tekijät kytkeytyvät vahvasti varhaislapsuuteen. Riskitekijöiden tunnistaminen on tärkeää, jotta palveluita voidaan kohdentaa ja tarjota oikea-aikaisesti. Tällaisia hyvinvointia horjuttavia tekijöitä perheissä ovat muun muassa vanhempien taloudelliset tai terveydelliset haasteet, mielenterveysongelmat tai avioero. Myös lasten kasvatukseen ja hoitoon, sosiaaliseen verkostoon, parisuhteeseen liittyvät vaikeudet ovat isossa roolissa. Tuen tarpeen synnyttää usein äitien ja isien uupumus, epävarmuus ja jaksamattomuus vanhempana sekä vastuun jakamiseen ja ajankäyttöön liittyvät ongelmat. (Ristikari ym. 2016:97-99; Saarnio 2005:244.)

Lastensuojelu perustuu lastensuojelulain lisäksi YK:n lapsen oikeuksien sopimukselle, jonka mukaan lapsella on oikeus erityiseen suojeluun, turvalliseen ja virikkeitä antavaan kasvuympäristöön sekä tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen. (YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus; ks. myös Taskinen 2010:19.) Lastensuojelulain tavoitteena on taata lapselle turvallinen ja suotuinen kasvuympäristö. Laissa painotetaan ennaltaehkäisevää lastensuojelua, joka toteutuu muun muassa neuvolan, päivähoiton ja nuorisotyön muodoissa. Lisäksi ennaltaehkäisevää lastensuojelua on ensisijaisesti myös vanhempien kasvatustehtävän tukeminen. Näiden palvelujen avulla yhteiskunta pyrkii edistämään ja turvaamaan lasten kasvua ja kehitystä. (Lastensuojelulaki 417/2007; ks. myös Taskinen 2010: 20.)

Ennaltaehkäiseväksi lastensuojelutyöksi voidaan laskea kuuluvaksi kaikki se työ, jolla pyritään ennaltaehkäisemään erilaisia pulmia lapsiperheissä (Saarnio 2005: 248). Vastuu lastensuojelun ehkäisevästä työstä kuuluu monille erilaisille toimijoille ja työtä tehdään moniammatillisesti yhteistyössä. Laajimmillaan ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä on vuosien saatossa hitaasti vaikuttava asennekasvatus esimerkiksi päihteiden haitoista samoin kuin kestävä fyysisen infrastruktuurin kehittäminen turvallisten kulkuyhteyksien luomiseksi. Yhtä lailla varsin konkreettiset ja arkiset toimet kuten iltapäiväkerhot ja neuvolakäynnit lukeutuvat ennaltaehkäisevän lastensuojelun piiriin. (Törrönen & Vornanen 2005: 158–161.)

Kuntien julkisten peruspalveluiden kuten neuvoloiden, päivähoidon ja seurakuntien kanssa täydentävästi ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä tekevät erilaiset kolmannen sektorin tahot, järjestöt ja yhdistykset. Aktiivisesti yhteistyötä tekeviä järjestöjä Suomessa ovat muun muassa Lastensuojelun Keskusliitto, Ensi- ja turvakotien liitto, Pelastakaa lapset ry. ja Mannerheimin Lastensuojeluliitto (Saarnio 2005: 248). Työssä tarkastelun alla oleva Mannerheimin Lastensuojeluliiton ammatillisesti ohjattu, vapaaehtoisten toteuttama perhekummitoiminta on ennen kaikkea vanhemmuutta tukevaa, ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä.

Tehokkaat, varhaiset vanhemmuuden tukijärjestelmät kuten vanhempien tuki- ja valmennusryhmät ja erilaiset muut ennaltaehkäisevän lastensuojelun palvelut ovat myös kustannustehokkaan ajattelun näkökulmasta ensiarvoisia, sillä varhaisen tuen palveluiden leikkaamisesta seuraa korjaavien ja huomattavasti kalliimpien palveluiden tarpeen kasvua. Tämä kehityssuunta on nähtävissä myös Suomessa 1990-luvun laman leikkausten jälkeen, mutta tilannetta on saatu korjattua muun muassa neuvolan kotikäyntejä ja ennaltaehkäisevää lastensuojelua lisäämällä. Lapsiperheiden koteihin tuodut palvelut ovat tehokkaimpia tapoja auttaa perheitä ja ehkäistä myös vanhempien uupumusta sekä taloudellisesti että inhimillisesti mitattuna. (Salmi, Mäkelä, Perälä & Kestilä 2012: 5-6.)

Lastensuojelu yhdistetään helposti negatiivissävytteisiin ilmiöihin kuten huono-osaisuuteen, köyhyyteen tai kaltoin kohteluun. Ehkäisevän lastensuojelun tehtävä ja tavoite on kuitenkin ennen kaikkea hyvän elämän edellytysten turvaaminen ja laadukkaan arjen takaaminen siten, ettei perheiden tarvitsisi päätyä näihin vahingollisiin puutteiden, erillisyyden tai vaille jäämisen kokemuksiin lainkaan. Voidaan laajemmin puhua lapsiväestön hyvinvoinnin lisäämisestä. (Törrönen & Vornanen 2005:162–165.)

Eriyksen tärkeätä ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön on saavuttaa perheenjäsenet nimenomaan niissä elämäntilanteissa ja –vaiheissa, kun riski ajautua ahdinkoon on suuri. Vaikeudet kotona voivat usein liittyä muutokseen asuinpaikassa tai perherakenteissa, muutokseen päiväkodissa tai koulussa kuten siirtymissä luokasta tai koulusta toiseen. Vanhempien työttömyystilanne ja huono taloudellinen tilanne luovat helposti jännitteitä perheen arkeen. Parisuhde ja perheenjäsenten muut läheiset ihmissuhteet heijastuvat koko perheeseen. Ennaltaehkäisevän lastensuojelun haasteena on ennen kaikkea pirstaleinen palvelujärjestelmä, jota tarpeessa olevien lapsiperheiden on vaikea hahmottaa tai saavuttaa. Palveluiden saatavuudessa on suuria alueellisia eroja ja

työnjako vaihtelee. Riittämättömistä peruspalveluista kielivät jonot perheneuvoloihin ja lastenpsykiatrian yksiköihin. (Törrönen & Vornanen 2005:165–170.)

Perhekummitoiminta on ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä, mutta samalla myös arvokasta perhetyötä. Peruslähtökohta perhetyöllä on nimenomaan perheet ja perheiden elämästä lähtevät tarpeet, vaikka perhetyötä tehdään useissa erilaisissa toimintaympäristöissä ja useiden ammattiryhmien toimesta. Perhetyö suomalaisessa perheymmärryksessä rakentuu pitkälti juuri lapsiperheiden ympärille ja perheille suunnatut palvelut ovat yleensä pääosin lapsiperheille tarkoitettuja palveluita. Käsitteenä perhetyö on monitahoinen, mutta pääpiirteissään lähes kaikkea perheen kanssa tehtävää työtä, jota tarjoavat yhteiskunnalliset palveluntuottajat, voidaan kutsua perhetyöksi. (Rönkkö & Rytönen 2010: 27–28.)

Erityisesti perhekeskeisessä lastensuojelutyössä kolmannen sektorin panos on merkittävä. Työ on moninaista ja vaihtelee alueittain suurestikin. Voidaan puhua esimerkiksi ohjaavasta, toiminnallisesta tai kuntouttavasta perhetyöstä. Perhekummitoiminnassa on kyse sekä ohjaavasta että toiminnallisesta työstä. Kohderyhmänä on perheitä, joilla on erilaisia perheen sisäisiä ongelmia ja tavoitteena on tukea perheen itsenäistä selviytymistä ja vanhemmuutta, jotta myös mahdollisilta tulevilta lastensuojelun toimenpiteiltä vältyttäisi ja perheet löytävät riittävän ajoissa oikeanlaista apua tarjoavien palveluiden piiriin. Perhekummitoiminnassa tärkeä perhekeskeinen näkökulma pitää sisällään ajatuksen siitä, että perhe on itse oman tilanteensa asiantuntija ja perhettä tulee arvostaa ja kuunnella. Perhe myös itse määrittää, ketä perheeseen kuuluu. Perhekeskeisen näkökulman mukaan koko perhettä tukemalla myös vahvistetaan koko perheen voimavaroja (Saarnio 2005: 240-241.)

3.1 Vapaaehtoistoiminta

Perhekummitoiminta on vapaaehtoistoimintaa ja perustuu sekä perheiden että kummien vapaaehtoisuuteen. Vapaaehtoistoiminta määritellään ihmisten vapaasta halusta lähteväksi toiminnaksi kanssaihminen ja elinympäristön hyväksi. Vapaaehtoistoiminnan kautta ihminen voi toteuttaa itseään, osallistua ja vaikuttaa ja näin vapaaehtoistyö kytkeytyy vahvasti ihmisen omiin arvoihin, siihen mihin uskoo ja mitä pitää tärkeänä. (Lastensuojelun tukihenkilön käsikirja 2005: 7.)

Jopa joka kolmas suomalainen osallistuu jonkinlaiseen vapaaehtoistoimintaan jossain vaiheessa elämäänsä ja vapaaehtoista auttamistyötä tekevien ihmisten työpanoksella on suuri merkitys ja tärkeä paikka yhteiskuntamme auttamisjärjestelmässä (Yeung 2002: 24-25). Aktiivinen osallistuminen vapaaehtoistyöhön on pysynyt koko väestön tasolla suunnilleen ennallaan aina 1980-luvun alusta asti, mutta 10–14-vuotiaiden ja 65 vuotta täyttäneiden osallistumisaktiivisuus on lisääntynyt. Viime vuonna 2017 yhdistystoimintaan osallistui 54 prosenttia yli kymmenen vuotta täyttäneestä väestöstä. Vapaaehtoistyötä tekevät yhtä paljon sekä miehet että naiset. (Tilastokeskus 2018).

Useimmiten vapaaehtoistoimintaa järjestävät erilaiset järjestöt, yhdistykset ja ryhmät ja niiden tarjoama apu sijoittuu ihmisten henkilökohtaisten tukiverkoston ja julkisten palveluiden välille kuten Mannerheimin Lastensuojeluliiton tarjoama perhekummitoimintakin. Vapaaehtoinen voi paikata suppeata läheisverkostoa tai tarjota tukea julkisten sosiaali- ja terveyspalveluiden ohella, mutta ei korvaa ammattilaisen apua. Vapaaehtoistyöstä ei saa palkkaa ja työ tehdään omalla vapaa-ajalla, omaehtoisesti. Myös tuen saajan kannalta vapaaehtoistyö eroaa ammattityöstä ensisijaisesti siinä, että tukea antava henkilö toimii omasta vapaasta tahdostaan eikä ole esimerkiksi kunnan työntekijä. Työtä raamittaa kuitenkin aina kunkin organisoivan tahon tavoitteet ja periaatteet sekä vapaaehtoistoiminnan eettiset periaatteet. (Lastensuojelun tukihenkilön käsikirja 2005: 7-9.)

Suomessa lastensuojelupalveluiden kehittämisessä ja tarjoamisessa suuri rooli on kautta aikojen ollut erilaisilla kansalaisjärjestöillä ja kolmannen sektorin toimijoilla ja järjestöjä arvostetaan palveluiden tuottajana. Järjestöjen toimintaa pidetään luotettavana ja asiakaslähtöisenä ja vahva arvopohja työn taustalla ovat erityisen merkityksellisinä pidettyjä tekijöitä järjestöjen toteuttamassa työssä. Keskustelu järjestöistä palveluiden tuottajina on kuitenkin osittain ristiriitaista, koska järjestöjen ja vapaaehtoisten rooli julkisten palveluiden täydentäjänä on yhä enenevässä määrin ratkaisevan arvokas, mutta samanaikaisesti korostetaan, että sitä ei voida markkinatalouden lakien mukaisesti julkisin varoin tukea. (Upanne 2005: 341–343.)

Mannerheimin Lastensuojeluliitto on avoin kansalaisjärjestö, jonka keskusjärjestö toimii Helsingissä. Lisäksi järjestö toimii alueellisten piirien ja paikallisyhdistysten kautta. Alueellisia piirejä on kaikkiaan 10 ja piirikohtaisesti koulutetaan ja koordinoidaan vapaaehtoisia ja tarjotaan erilaisia palveluita ja toimintaa kuten perhekummitoimintaa. Perhekummitoimintaa on tällä hetkellä kaikissa muissa piireissä, paitsi Satakunnassa. Man-

nerheimin Lastensuojeluliiton toiminnan lähtökohtana on, että kaikkia lapsia on hoidettava hyvin ja kaikki voivat osallistua toimintaan riippumatta siitä, onko jäsen vai ei. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2018.)

3.2 Perhekummitoiminta

Mannerheimin Lastensuojeluliiton perhekummitoiminta on lapsiperheille suunnattua vapaaehtoistyötä, jossa toimintaan koulutetut vapaaehtoiset kummit vierailevat lapsiperheissä. Perhekummitoiminnan tarkoituksena on tukea perheen hyvinvointia sekä vanhemmuutta ja antaa voimia arkeen. Kummitoiminta on vapaaehtoistoimintaa, joka tarjoaa ennaltaehkäisevää tukea lapsiperheille ja täydentää kunnan peruspalveluita. Toiminnan ydin on lapsuuden kunnioittamisessa ja vanhemmuuden tukemisessa, lasten suojelemisessa vanhemmuutta arvostaen. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2018.)

Perheet, jotka ovat perhekummitoiminnan kohderyhmänä ovat esimerkiksi perheitä, joissa on useampi lapsi, joiden tukiverkosto on suppea tai joissa vanhemmat syystä tai toisesta kokevat itsensä väsyneiksi tai yksinäisiksi. Perhekummitoiminnassa toinen vanhempi saattaa matkustaa työn tai opiskelun vuoksi, mikä aiheuttaa arkeen haasteita tai perhe voi olla muuttanut muualta tai vanhemmat kaipaavat vahvistusta vanhemmuuteensa jostain muusta syystä. Kaikissa perhekummitoiminnassa on oltava vähintään yksi alaikäinen lapsi, mutta muutoin kummitoiminnan tarpeen arvioinnin lähtökohtana on perheen subjektiivinen kokemus tuen tarpeesta ja tavoitteet kummitoiminnalle määritellään perheen tarpeiden mukaan. Toiminta on perheelle maksutonta ja perhe voi hakea kummitoimintaa Mannerheimin lastensuojeluliitosta itse tai ohjautua toiminnan piiriin ammattilaisen ohjaamana esimerkiksi neuvolasta, perhetyön tai maahanmuuttajille suunnattujen palveluiden tai muun sosiaalityön kautta. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2018.)

Kaikki kummitoimintaan ryhtymisestä kiinnostuneet haastatellaan ja valitaan haastattelemalla koulutukseen. Koulutetut kummit ovat täysi-ikäisiä, noudattavat vapaaehtoistyön eettisiä periaatteita (Vapaaehtoistoiminnan ohjauksen käsikirja 2010:11) ja ovat vaitiolovelvollisia (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 2000/812 § 14). Peruskoulutus on yhteensä noin 20 tunnin mittainen, jonka jälkeen jatkokoulutusta sekä toiminnanohjauksia on tarjolla noin 4 kertaa vuodessa. Kummitoiminnan aikana saa tukea omaan toimintaan aina tarvittaessa oman alueen koordinaattoreilta ja koordinaattori on yhteydessä myös perheeseen. (Ritola 2015.)

Kummissuhteeseen sitoudutaan kerrallaan yhden perheen kanssa noin vuodeksi ja tapaamisista sovitaan yhdessä perheen kanssa. Useimmiten tavataan kahden viikon välein muutaman tunnin ajan kerrallaan. Määräaikainen, noin vuoden mittainen kummissuhde helpottaa sitoutumista ja luo raamit suhteelle. Usein pikkulapsiperheessä tilanteet helpottuvatkin vuoden aikana, esimerkiksi vauva kasvaa, vanhempi ehtii levätä tai sisarukset siirtyä tarhaan tai kouluun. Kummissuhteen kestoa rajaamalla pyritään myös tarjoamaan mahdollisimman monelle perheelle apua. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2018).

Koko Mannerheimin Lastensuojeluliiton Uudenmaan piirin alueella tänä vuonna 2018 lokakuun alkuun mennessä yli 350 perhettä on jo saanut perhekummin tai vapaaehtoisen kaverin tukea ja jatkuvasti yli 100 perhettä on odottamassa omaa perhekummiä tai vapaaehtoista kaveria. Vapaaehtoinen kaveri on vielä pienimuotoisempi tukimuoto perhekummin rinnalla, joka tarjoaa tukea ja seuraa erityisesti perheen kouluikäiselle lapselle. (Haatainen 2018b.)

Perhekummin kanssa voi tehdä tavallisia arkiaskareita kotona, käydä leikkipuistossa tai vaunulenkillä. Usein kummi on arvokasta aikuista keskusteluseuraa vanhemmille ja odotettua leikki- tai peliseuraa lapsille. Kummin tehtävä ei ole olla lasten- tai kodinhoitaja eikä terapeutti, vaan tapaamiset ovat yhdessäolon ja yhdessä tekemisen, keskustelun ja kuuntelemisen aikaa. (Ritola 2015).

4 Hyvinvoinnin määritelmiä

Työssä tarkastellaan, miten kummitoiminta tukee vanhemman hyvinvointia. Tarkoituksena on tutkia hyvinvointia erityisesti vanhemman näkökulmasta ja roolista käsin suhteessa perhekummitoimintaan. Tarkastelen hyvinvointia työssäni ensisijaisesti Edward L. Decin ja Richard M. Ryanin itseohjautuvuusteorian pohjalta (Deci & Ryan 2000), joka purkaa subjektiivista kokemusta hyvinvoinnista erittelemällä tarkemmin sitä, mistä hyvinvoinnin kokemus koostuu.

Hyvinvointia voidaan määritellä tieteellisesti monin tavoin. Hyvinvoinnin tutkimus jakautuu kahteen perinteeseen, hedonistisen hyvinvoinnin ja eudaimonisen hyvinvoinnin tutkimuksen perinteisiin. Hedonistinen perinne liitetään onnellisuuden ja positiivisten kokemusten ilmenemiseen sekä negatiivisten kokemusten minimointiin. Eudaimonisen perinteen mukaan hyvinvointi rakentuu hyvän ja täyden elämän, syvän tyytyväisyyden sekä täysivaltaisesti elämisen kokemuksille. (Ryan, Huta & Deci 2008: 139-141.)

Subjektiivisen hyvinvoinnin käsite nojautuu vahvasti hedonistiseen perinteeseen hyvinvoinnin tutkimuksessa. Subjektiivisella hyvinvoinnilla tarkoitetaan ihmisen omaa arviota ja kokemusta omasta elämästään ja hyvinvoinnistaan. Subjektiivinen hyvinvointi käsittää ajatukset siitä, miten tyytyväinen ihminen on oman elämänsä eri osa-alueisiin kuten esimerkiksi ihmissuhteisiin, työ- tai perhe-elämään, elinympäristöön tai elämäänsä kokonaisuutena, mutta myös kokemukset omasta elämästä; tunteeko ahdistusta, voimakkasta syyllisyyttä tai häpeää vai kokeeko iloa, rakkauden tai onnistumisen tunteita. Subjektiivisen hyvinvoinnin näkökulmasta ihminen voi hyvin, kun positiiviset kokemukset saadaan maksimoitua ja negatiiviset puolestaan minimoitua. (Albuquerque 2010.)

Eudaimonista perinnettä edustavan Decin ja Ryanin itseohjautuvuusteorian (2000) mukaan hyvinvointi rakentuu psykologisten perustarpeiden täyttymiselle ja subjektiivinen hyvinvointi ja positiiviset kokemukset voidaan nähdä ikään kuin myönteisinä sivutuotteina tai myötävaikuttavina tekijöinä, ei varsinaisesti todellisen, kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin lähteinä (ks. Myös Sheldon 2012:101-102). Itseohjautuvuusteoriassa määritellyt psykologiset perustarpeet ovat tutkitusti universaaleja ja olosuhteista, iästä tai kulttuurista riippumattomia (Deci & Ryan 2008b:183, Deci, Ryan & Guay 2013:112;). Eudaimonisen ja hedonistisen hyvinvoinnin käsitteissä ja tutkimuksessa esiintyy paljon

myös päällekkäisyyttä, mutta keskeinen erottava linja on, että henkilö, joka kokee eudaimonista hyvinvointia, kokee todennäköisesti myös hedonistisia hyvän olon, tyytyväisyyden ja onnellisuuden tunteita, mutta hedonistiset hyvinvoinnin kokemukset eivät aina välttämättä juonna juuria tai johda eudaimonisen hyvinvoinnin mukaiseen täysivaltaiseen elämiseen (Deci & Ryan 2008a: 2-3). Hyvinvointia voidaan mitata ja määritellä monin tavoin, mutta tässä työssä hyvinvoinnilla tarkoitetaan optimaalista psykologista toimintakykyä ja kokemusta eli sitä, miltä elämä tuntuu ja miten toimintakykyinen ihminen omassa elämässään on (Ryan & Deci 2001:142).

Ennaltaehkäisevän lastensuojelun näkökulmasta työ pohjautuu ajatukselle lapsen hyvinvoinnin turvaamisesta ja takaamisesta vanhemman hyvinvointia tukemalla ja vahvistamalla. Perhe on lapsen kasvuolojen tärkein tekijä ja merkittävin sosiaalinen ympäristö muiden lähellä olevien ihmisten ja instituutioiden - sukulaisten, koulun ja harrastusten - ohella. Vaikeuksien syntymistä ja niiden syvenemistä ehkäistään ennen kaikkea tukemalla vanhempia ja parantamalla heidän mahdollisuuksiaan pitää huolta lapsistaan. Vaikuttamalla kasvuoloihin ja tukemalla perhettä voidaan parantaa lapsen hyvinvointia. (Törrönen & Vornanen 2004: 158–160.)

4.1 Itseohjautuvuusteoria

Decin ja Ryanin (2000) itseohjautuvuusteorian mukaan hyvinvointi syntyy kolmen psykologisen perustarpeen täytyessä, jotka ovat yhteenkuuluvuus, pystyvyys sekä omaehtoisuus eli kokemus siitä, että on mahdollisuus vaikuttaa itse omaan toimintaansa. Ihminen voi teorian mukaan hyvin ja on elinvoimainen, täysivaltainen toimija, kun saa tuntea osallisuutta ja kuuluvansa johonkin, kokee voivansa hyödyntää omia kykyjään itselleen sopivissa haasteissa sekä kokee vapautta toimia omaehtoisesti, jolloin tekemisen motivaatio kumpuaa ihmisestä itsestä. Kaikilla kolmella tarpeella on yhtäläinen rooli ja kokonaisvaltaista hyvinvointi syntyy näin ollen ympäristöissä ja aktiviteeteissa, jotka tukevat kaikkien kolmen tarpeen täyttymistä. (Deci & Ryan 2000:229-230.)

Itseohjautuvuusteoriassa ihminen nähdään lähtökohtaisesti aktiivisena olentona, jolla on luontaisesti sisäinen pyrkimys henkilökohtaiseen kasvuun, persoonalliseen kehitykseen ja hyvinvointiin. Kun psykologiset perustarpeet täyttyvät, ihminen voi hyvin, koska tällöin hän toimii täysivaltaisesti, tehokkaasti ja oman sisäisen motivaationsa ajamana sekä todellista, puhdasta itseään ilmentäen. (Deci, Ryan & Guay 2013:110.) Kulttuurista ja ympäristöstä riippumatta keskeistä on, että psykologiset perustarpeet täyttyvät,

vaikka konkreettinen toiminta ja tavat, joilla tarpeet täyttyvät voivat vaihdella laajasti ihmisten, kulttuurien ja elämäntilanteiden välillä (Deci & Ryan 2000: 231).

Psykologisten perustarpeiden täyttymisellä on todettu olevan suora yhteys päivittäiseen tyytyväisyyden kokemukseen yhtä lailla kuin pitkäaikaiseen hyvinvointiin. Päivät, jolloin tarpeet ovat täyttyneet on koettu hyvinä päivinä, kun taas tarpeiden jäädessä täyttymättä kokemukset ovat alavireisiä, yksinäisiä tai on koettu muun muassa ärtymyksen ja voimattomuuden tunteita, jopa masennuksen oireita. Tarpeiden täyttymisellä on todettu olevan merkittäviä myönteisiä vaikutuksia terveyteen, elinvoimaisuuden kokemuksiin ja itsetuntoon. Psykologiset perustarpeet ja kokemukset niiden täyttymisestä ovat universaaleja ja lisäävät hyvinvointia iästä, sukupuolesta tai kulttuurista riippumatta. (Deci & Ryan 2000: 243-244; Deci & Ryan 2002: 22-24.)

Kun psykologiset perustarpeet ovat tukahdutettuja eikä niitä ole pystytty täyttämään, ihmisellä on taipumus omaksua ulkoisia tavoitteita ja päämääriä itselleen. Teorian mukaan ulkoiset avut ja tavoitteet ovat ikään kuin korvikkeita todellisten tarpeiden täyttymiselle ja toimivat kompensaationa, mutteivät koskaan täytä todellisia tarpeita. (Deci & Ryan 2008b:183.)

Teoriassa ei keskitytä tarpeiden voimakkuuteen, vaan siihen, millä asteella tarpeet täyttyvät, ja miten se edistää tai estää hyvinvointia. Miten tavoitteet saavutetaan ja mikä on päämäärien tavoittamisen vaikutus ihmisen hyvinvointiin määrittäytty tekemisen motivaation kautta. Elämän tavoitteista tutkitusti sisäisillä tavoitteilla kuten lisääntymisen, yhteyden ja henkilökohtaisen kasvun tavoitteilla on huomattavasti edistävämpi vaikutus ihmisen hyvinvointiin kuin ulkoisilla pyrkimyksillä, kuten vauraus, menestys tai ulkonäkö. Ulkoisten päämäärien tavoittelu voi jopa vaikuttaa hyvinvointia heikentävästi, koska toiminta estää muiden psykologisten tarpeiden täyttymisen. (Deci & Ryan 2000: 244; Deci & Ryan 2008: 183.)

Psykologisella perustarpeella Deci ja Ryan (2000: 229) tarkoittavat sellaista tarvetta, jonka täyttymättä jättämisen voidaan tutkitusti todeta heikentävän ihmisen hyvinvointia ja aiheuttavan pahoinvointia. Perustarpeiksi ei siis katsota opittuja tai yksilön omiin arvoihin perustuvia tarpeita tai tavoitteita (Deci, Ryan & Guay 2013: 112). Merkityksellistä ei myöskään ole se, toimiiko ihminen tietoisesti täyttääkseen tarpeitaan vai toimiiko ihminen kenties vain nauttiakseen erimerkiksi musiikin soittamisesta tai ystävien kanssa pelaamisesta. Merkitystä on ainoastaan sillä, täytyvätkö tarpeet vai eivät, vaikka

toiminta, joka tarpeet täyttää tapahtuisi nautinnon tai hauskanpidon motivoimana. Usein kuitenkin toimiessaan sisäisen motivaation ohjaamana ja nauttiessaan jostain harrastuksesta ystävän seurassa ihminen kokee samalla, että kaikki hänen perustarpeensa – yhteenkuuluvuuden, omaehtoisuuden ja pystyvyyden tarpeet - tulevat täytyiksi. (Deci, Ryan & Guay 2013: 111-112.)

Decin ja Ryanin itseohjautuvuusteoria (2000) on valittu työhön tarkastelun välineeksi sen luotettavuuden ja sitä puoltavan, laajan tutkimusnäytön perusteella. Itseohjautuvuusteoriaa on sovellettu lukuisilla eri elämänalueilla ja teorian kolmen psykologisen perustarpeen täyttymisellä on osoitettu olevan merkittäviä myönteisiä vaikutuksia muun muassa urheilu- ja opiskelumotivaatioon, oppimistuloksiin, työtyytyväisyyteen, päihderiippuvuuksien hoitoon sekä terveyden edistämiseen. Omaehtoisuuden, pystyvyyden ja yhteenkuuluvuuden on todettu olevan selittäviä tekijöitä niin päivittäisten hyvinvoinnin kokemusten kuin pitkäaikaisen subjektiivisen hyvinvoinnin kannalta sekä länsimaissa että muissakin kulttuureissa. (Martela 2014: 48-49.)

Työtä varten toteutetut haastattelut rakentuvat yhteenkuuluvuuden, pystyvyyden ja omaehtoisuuden käsitteiden varaan. Haastatteluissa pyrin selvittämään kokemuksia näistä teemoista ja sitä kautta toiminnan yhteyttä hyvinvointiin. Avaan käsitteitä tarkemmin seuraavissa alaluvuissa.

4.2 Yhteenkuuluvuus

Yhteenkuuluvuuden (*relatedness*) kokemus on kokemus siitä, että on osa jotain yhteisöä, kokee yhteyttä toisiin ihmisiin ja kokee itsensä riittäväksi suhteessa ympäröivään yhteisöön eikä siihen sisälly odotuksia yhdessäolon lopputulemasta tai muista saavutettavista hyödyistä, kuten asemasta (Deci & Ryan 2002:7). Yhteenkuuluvuus psykologisena tarpeena tarkoittaa luontaista kaipuuta yhteyden kokemuksiin ja kokemuksiin rakkaudesta, välittämisestä, kiintymyksestä ja huolenpidosta. Yhteenkuuluvuuteen kuuluu myös vastavuoroisuus, välittäminen sekä kokemus siitä, että tulee välitetyksi ja voi luottaa siihen, että minusta huolehditaan. (Deci & Ryan 2000:231.) Yhteenkuuluvuuden tarve ohjaa ihmisiä toimimaan harmoniassa toisten kanssa ja lämpimillä yhteenkuuluvuuden kokemuksilla on suora, myönteinen vaikutus siihen, kuinka ihminen voi hyödyntää omaa potentiaaliaan ja kehittyä (Deci & Ryan 2013:113).

4.3 Pystyvyys

Pystyvyydellä (*competence*) tarkoitetaan kokemusta siitä, että pystyy hyödyntämään ja ilmaisemaan omia kykyjään, saa asioita aikaan ja pystyy vastaamaan haasteisiin, joita omassa elinympäristössään kohtaa siten, että haasteiden taso tuntuu kohtuulliselta. Pystyvyys ei tässä yhteydessä tarkoita taitoa tai kykyä sinänsä, vaan kokemusta siitä, että voi luottaa omiin kykyihinsä ja pystyy hyödyntämään kykyjään mielekkäästi. (Deci & Ryan 2002:7.) Pystyvyyden kokemus syntyy siitä, että kykenee omalla toiminnallaan tuottamaan toivottuja tuloksia, toiminta ilmenee tehokkaana ja toiminnalla on mahdollista vaikuttaa omassa ympäristössään. (Deci & Ryan 2000:231.) Pystyvyyden tarve ajaa ihmistä hakeutumaan itselleen sopivien haasteiden pariin, joiden tulee aavistuksen verran ylittää senhetkinen taitotasoa. Olennaista ei ole taitojen saavuttaminen tai kykyjen maksimointi, vaan kokemus siitä, että on kykenevä luontaiseen kasvuun ja kehitykseen (Deci, Ryan & Guay 2013:112).

4.4 Omaehtoisuus

Omaehtoisuus (*autonomy*) tarkoittaa toimimista omien sisäisten arvojen mukaisesti ja itseään ilmentäen. Tällöin ihmisen toiminta edustaa sitä, mitä ihminen sisimmässään todella on. Omaehtoisuuden kokemus syntyy, kun ihminen kokee, että hänellä on mahdollisuus vaikuttaa omaan elämäänsä ja vapaus päättää omista tekemisistään, omilla ehdoillaan. (Deci & Ryan 2002: 8.) Kun ihminen toimii omaehtoisesti eikä ulkoisten pakotteiden ajamana, on tekojensa takana sekä tuntee valinnanvapautta, ihminen tuntee myös tyytyväisyyttä itseensä ja on halukkaampi yhteistyöhön muiden kanssa. Omaehtoisuudella ei tarkoiteta itsenäisyyttä tai välinpitämättömyyttä toisia kohtaan. (Deci & Ryan 2002: 54-55.)

Omaehtoisuus viittaa vapaaehtoisuuteen ja sisäsyntyiseen kaipuuseen ohjata omaa toimintaa ja toimia sopuinnassa sisäisen itsensä kanssa. Omaehtoisuus psykologisen perustarpeena ei tarkoita kontrollia eikä yksilöllisyyden korostamista, vaan päinvastoin kokemusta vapaudesta ja yksilön yhteyden kokemuksesta itsensä kanssa edellytyksenä ihmisen hyvinvoinnille. (Deci & Ryan 2000:231.)

5 Tutkimuskysymykset

Opinnäytetyössä tarkastellaan sekä kummien että vanhempien kokemuksia kummitoiminnasta. Ensisijainen tutkimuskysymys on, miten kummitoiminta tukee vanhempien hyvinvointia. Lisäksi tarkastelen, minkälainen konkreettinen tekeminen ja toiminta aikaansaavat kokemuksia merkityksellisyydestä ja hyvinvoinnista. Selvitän asiaa tarkastelemalla, miten kummitoiminta vastaa Decin ja Ryanin (2000) määrittelemiin psykologisiin perustarpeisiin ja miten vanhempien kokemus toiminnasta rakentuu tästä näkökulmasta. Aineisto kerätään haastattelemalla sekä vanhempia että kummeja.

Työn tuottamalle tuoreelle kokemustiedolle on tilausta, koska perhekummitoiminta on aloitettu Varsinais-Suomessa jo vuonna 2005 ja koulutusmateriaalin kehittäminen ja päivittäminen muuttuvan ajankuvan mukaisesti on ajankohtaista. Ajan mukana muuttuvat myös perheiden tarpeet ja sen myötä toiminnan sisältö. Perhekummitoiminta on laajentunut merkittävästi vuosikymmenen aikana ja koulutusmateriaalien aiempaa sisältöä päivitetään tämän hetken toiminnan tarpeita vastaavaksi. Työn tavoitteena on tuottaa koulutusmateriaaleja varten tuoretta tietoa perheiden ja kummien kokemuksista ja siitä, kuinka toiminta konkreettisesti tukee vanhemmuutta perheissä.

6 Opinnäytetyön menetelmälliset ratkaisut

Opinnäytetyö on toteutettu kvalitatiivisia eli laadullisia tutkimusmenetelmiä hyödyntäen, sillä työssä halutaan selvittää vanhempien kokemuksia hyvinvoinnistaan kummitoiminnan myötä. Kuten Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2007: 157) kirjoittavat, on laadullisen tutkimuksen lähtökohtana todellisen elämän kuvaaminen ja sen tutkiminen mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Laadullisen tutkimuksen näkökulmasta uskotaan todellisuuden olevan monitasoinen ja ennen kaikkea subjektiivinen, yksilöiden mielessä tapahtuvien prosessien luoma. Todellisuudella tällöin tarkoitetaan juuri sitä todellisuutta, joka rakentuu ihmisten luomista merkityksistä, kunkin yksilön omassa mielessä. (Tuomi & Sarajärvi 2009:165.)

Tarkoituksena on tarkastella syvemmin sitä, mitä toiminta pitää sisällään ja mikä saa aikaan tuetuksi tulemisen kokemuksen vanhemmille sekä ovatko kokemukset riippuvaisia siitä, mikä perheen tilanne on tai millä tavalla he viettävät aikaa kummin kanssa. Laadullisessa tutkimuksessa onkin pyrkimyksenä ennemminkin löytää tai paljastaa tosiasioita kuin todentaa jo olemassa olevia väittämiä sekä tutkia olemassa olevien asioiden selityksiä ja perusteluja tätä kautta syventäen ymmärrystä olemassa olevasta todellisuudesta (Hirsjärvi ym. 2007: 157). Eskola ja Suoranta (2008) kuvailevat, että laadulliselle tutkimukselle on ominaista, ettei tuloksista tai tutkimuskohteesta ole selkeitä ennakko-oletuksia, vaan ennemmin on toivottavaa, että työn edetessä voi oppia uutta aiheesta, jopa yllättyä ja löytää uusia näkökulmia sen sijaan, että todennettaisi ennalta oletettua (Eskola & Suoranta 2008: 19-20).

6.1 Kohderyhmä

Laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä, että tutkittava otanta on melko pieni, mutta analysointi mahdollisimman perusteellista ja tieteellisyyden kriteerinä ennen kaikkea laatu, ei määrä (Eskola & Suoranta 2008:18). Pyrkimyksenä on kuvata jotakin tapahtumaa, ymmärtää tiettyä toimintaa tai tarjota teoreettisesti mielekäs tulkinta jostakin ilmiöstä ja näin ollen otannan ja aineiston laajuuden sijaan merkittävämmäksi muodostuu rajaus sekä tarkoituksenmukaisuus (Eskola & Suoranta 2008: 61-62). Työtä varten on haastateltu kolmea vanhempaa perheistä, joissa on oma perhekummi ja lisäksi kolmea perhekummiä.

Haastateltavien löytäminen ja haastatteluihin kutsuminen tapahtuivat Mannerheimin Lastensuojeluliiton toimesta. Yksilöhaastatteluista sovin tarkemmin henkilökohtaisesti suoraan haastateltavien kanssa. Kaikki haastateltavat vanhemmat ovat äitejä pääkaupunkiseudulta. Haastateltaviksi valikoitui nimenomaan äitejä, koska tällä hetkellä pääasiassa enemmistönä äidit viettävät aikaa kummien kanssa ja sopivat käytännön järjestelyistä sekä toiminnan sisällöstä riippumatta siitä, onko kyseessä yhden vai kahden vanhemman perhe. Valtaosa kummeina työskentelevistä vapaaehtoisista on tällä hetkellä naispuolisia, vaikka perhekummeiksi ovat tervetulleita yhtäläillä miespuoliset henkilöt (Haatainen 2018a.)

Sekä perheiden että kummien elämäntilanteet ja tarpeet vaihtelevat keskenään toistensa kanssa ja tämä vaikuttaa luonnollisesti myös toiminnan sisältöön. Tästä syystä mahdollisimman kattavien kokemusten selvittämiseksi haastateltaviksi on valittu erityisesti sellaisia kummeja, joilla on kokemusta useampien perheiden kanssa työskentelestä. Haastateltavat kummit ovat keskenään hyvin eri ikäisiä ja eri elämänvaiheissa, nuorin kummi on alle 25-vuotias ja varttunein eläkeiässä. Haastatteleamalla erilaisia kummeja tavoitteena on pienestä otannasta huolimatta mahdollisimman laajaa ja monipuolista kirjoa kokemuksista, joiden pohjalta selvittää, mikä toiminnassa tuottaa hyvinvoinnin kokemuksia riippumatta siitä, minkälainen kummi on tai mikä perheen tarve kulloinkin on.

Haastateltavat kummit ja kummiperheiden äidit eivät ole keskenään samasta yhteisestä kummissuhteesta eivätkä tunne toisiaan. Yhdellä perheellä virallinen kummissuhde oli jo päättynyt ja kahden muun perheen kummissuhteet olivat myös päättymässä lähiaikoina eli kummi oli ollut heillä pian jo noin vuoden ajan. Kummeilla on kokemusta useammista perheistä aiempien kummissuhteiden myötä ja kaikki kummit toimivat perheissä tälläkin hetkellä.

Kummitoiminnan piirissä noin kolmasosa on yksinhuoltajaperheitä ja kaksi kolmasosaa kahden huoltajan perheitä (Ritola 2018) ja tämä sama suhdeluku toteutuu myös tätä työtä varten haastateltavissa perheissä. Yksi haastateltavista äideistä on yksinhuoltaja ja kaksi muuta äitiä kahden vanhemman perheistä. Kaikki haastateltavat ovat pääkaupunkiseudulta, sillä ulkopaikkakunnilla erot palveluiden saatavuudella tai perheen tavoitettavuudella, etäisyyksillä ynnä muilla tekijöillä voi olla suuri merkitys perheen tarpeisiin ja kokemuksiin. Rajaus haastateltavien suhteen on toteutettu siten, että fyysinen ympäristö on kaikilla pääkaupunkiseutu eli kaikki haastateltavat ovat Espoon, Vantaan

ja Helsingin alueelta. Lopulliset ratkaisut kaikkien perheiden ja kummien valinnoista tehtiin Mannerheimin Lastensuojeluliiton Uudenmaan piirissä.

6.2 Teemahaastattelut

Haastattelu on valittu työhän tiedonkeruumenetelmäksi ennen kaikkea sen joustavuuden ja tarkoituksenmukaisuuden vuoksi. Haastatteleamalla on mahdollista kysyä ihmisiltä itseltään heitä koskevista asioista, ajatuksista ja kokemuksista, mitä on tarkoitus selvittää. Haastattelu on edullinen menetelmä, kun haastateltava nähdään nimenomaan aktiivisena ja merkityksiä luovana tekijänä, ja tavoiteltavaa on, että haastateltava saa ilmaista itseään mahdollisimman vapaasti. Haastattelussa on mahdollista syventää vastauksia pyytämällä perusteluja tai selventämällä kysymyksiä. (Hirsjärvi & Hurme 2011: 34–35.)

Puolistrukturoitu teemahaastattelu antaa mahdollisuuden tarkentaa tai oikaista kysymyksiä tarvittaessa ja käydä keskustelua valikoiduista aiheista siinä järjestyksessä kuin se haastattelutilanteessa palvelee tarkoitusta (Tuomi & Sarajärvi 2009: 72-79). Teemahaastattelu antaa haastateltavalle mahdollisuuden puhua omasta elämästään hyvin vapaamuotoisesti, mutta etukäteen valikoidut ja suunnitellut teemat sitovat aineiston kiinteästi tutkimuksen teoriaan. Teemojen kautta on mahdollista varmistaa, että kaikkien haastateltavien kanssa käsitellään samat aihepiirit ilman etukäteen tarkkaan päätettyjä kysymyksiä tai samaa jokaisessa haastattelussa toteutettavaa järjestystä. Hyvin suunnitellut teemat ja haastattelutilanteet kantavat haastattelua johdonmukaisesti eteenpäin. (Eskola & Suoranta 2008: 85-93.)

Haastattelujen teemat rakentuvat Decin & Ryanin (2000) itseohjautuvuusteorian pohjalta yhteenkuuluvuuden, pystyvyyden ja omaehtoisuuden käsitteiden ympärille. Haastatteluissa selvitän kokemuksia teemakohtaisesti näiden psykologisten perustarpeiden täyttymisestä ja perhekkummitoiminnan elementeistä, jotka johtavat tarpeiden täyttymisen kokemuksiin. Yhteenkuuluvuuden teeman alla pyrkimys on selvittää kokemuksia yhdessä vietetystä ajasta, vuorovaikutuksesta, asioiden jakamisesta ja siitä, minkälaisia tunteita kummisuhde herättää. Pystyvyyden teeman kysymykset liittyvät vanhempien voimavaroihin ja haasteisiin sekä kummin rooliin suhteessa näihin. Omaehtoisuuden teeman kysymykset liittyvät siihen, minkälaisina omat vaikuttamisen mahdollisuudet koetaan kummisuhteessa ja kenen ehdoilla toimitaan.

Sekä kummien että vanhempien kysymykset mukailevat samaa runkoa ja teemat ovat kaikissa haastatteluissa samat. Vanhempia haastatteleamalla on kerätty kokemuksia heidän omista kokemuksistaan kummitoiminnasta ja kummien haastattelu on toteutettu siitä näkökulmasta, miten he kokevat vanhempien tarpeiden ilmenevän, mihin tarpeisiin toiminta kummien kokemusten mukaan vastaa ja mitä he konkreettisesti kummina tekevät.

Vanhempien haastattelut ovat toteutettu yksilöhaastatteluina ja kummeille järjestettiin ryhmähaastattelu. Vanhempien kokemusten selvittämiseksi on valittu yksilöhaastattelu, jotta tilanne on mahdollisimman turvallinen, yksilöllinen ja ulkoisten häiriötekijöiden osalta rauhoitettu. Haastattelussa käsitellään vanhemmille mahdollisesti hyvin henkilökohtaisia asioita, jotka voivat olla arkaluontoisia tai herättää tunteita ja tarkoitus on tarjota haastattelussa myös tilaa näille tunteille. Haastateltavalle on tarjottava mahdollisuus tulla haastatelluksi itselleen mieluisassa, neutraalissa paikassa ja olosuhteiden on hyvä olla mahdollisimman karsittu ylimääräisistä häiriötekijöistä (Eskola & Suoranta 2008: 91.)

Vanhemmille tarjottiin mahdollisuutta tulla haastatelluiksi omassa kodissaan, mutta vanhemman toivetta on kunnioitettu siinä, missä haastattelu pidetään. Olosuhteiden ja teknisen toteutuksen ohella onnistumisen kannalta keskeistä on ennen kaikkea luottamus, sillä haastattelu on elävä vuorovaikutustilanne ja haastattelijalla merkittävä rooli luottamuksen luojana (Eskola & Suoranta 2008: 93). Kaksi kolmesta vanhemmasta on haastateltu heidän kotonaan ja kolmannen vanhemman kanssa haastattelu on toteutettu vanhemman toiveesta rauhallisessa kahvilassa.

Haastattelut on toteutettu kesä- ja heinäkuun aikana kesällä 2018. Kummeille on järjestetty ryhmähaastattelu, jotta kummit saavat myös tilaisuuden saada toisistaan tukea haastattelutilanteessa, innostaa ja rohkaista toisiaan, herättää muistikuvia ja erilaisia näkökulmia. Ryhmähaastattelu on tarkoituksenmukainen tapa saada tehokkaasti mahdollisimman paljon tietoa kerralla, jopa enemmän kuin yksilöhaastatteluilla kenties olisi ollut mahdollista saavuttaa (Eskola & Suoranta 2008: 94-95). Kummin näkökulmasta aihe tai kysymysten asettelu ei myöskään ollut yhtä henkilökohtaisesti latautunut, sillä kummeja on haastateltu tiedon keräämiseksi siitä näkökulmasta, millä tavoin kummit kokevat työnsä tukevan vanhemmuutta ja miten vanhempien tarpeet näyttäytyvät heille.

6.3 Eettisyys ja luotettavuus

Luottamuksellisuus ja anonymiteetti ovat tutkimuksen keskeisimmät käsitteet ja näitä tulee vaalia koko prosessin läpi niin tietoja kerätessä kuin tuloksia julkaistessakin. Jokaisen tutkittavan on saatava riittävä informaatio tutkimuksen tavoitteista ja siitä, mihin tutkimustietoa käytetään sekä osallistumisen täydestä vapaaehtoisuudesta. Mitä arkaluontoisempi tutkittava aihepiiri on, sitä tiukemmin on huolehdittava anonymiteetin säilymisestä. Tutkimustilanne voi olla itsessään ahdistava tai jopa traumaattinen ellei tilanne ole asianmukaisesti suunniteltu ja ammattieettisesti perusteltu. Tutkimustietoja kootessa on harkittava ja rajattava tarkoin, mikä tieto on todella tutkimuksen kannalta relevanttia ja arvokasta, jotta ihmisen yksityisyyteen pureutuminen on oikeutettua. (Eskola & Suoranta: 52-59.)

Vanhemmat sekä kummit osallistuivat haastatteluihin täysin vapaaehtoisesti ja anonymyminä eikä heidän henkilöllisyytensä käy ilmi missään työvaiheessa. Työtä varten kerätyt aineistot on tuhottu asianmukaisesti. Tieto työn tarkoituksesta ja osallistumisesta toimitettiin haastateltaville etukäteen suostumuslomakkeessa, jonka kaikki haastateltavat allekirjoittivat ennen haastattelua. Mannerheimin Lastensuojeluliiton työntekijät kertoivat etukäteen myös puhelimitse haastateltavia hankkiessaan työn tarkoituksesta, ja kuinka tietoja tullaan mahdollisesti käyttämään koulutusmateriaaleissa tulevaisuudessa. Haastateltavien tarkkoja henkilötietoja ei missään vaiheessa ole dokumentoitu ja haastattelumateriaaleja on käsitelty anonymyminä koko työprosessin ajan. Mahdollisia lainauksia haastateltavien kertomuksista koulutusmateriaaleja varten muokataan tarvittaessa vaikeammin tunnistettaviksi anonymiteetin varjelemiseksi.

Työprosessia aina suunnittelusta toteutukseen ja johtopäätöksiä myöden on ohjannut pyrkimys eettiseen kestäväyteen sekä sisäiseen johdonmukaisuuteen, jotka ovat hyvän tutkimuksen edellytykset (Tuomi & Sarajärvi: 127). Tutkimuskysymys – miten toiminta tukee vanhempien hyvinvointia – on valittu odotuksella, että työn tulokset mahdollistavat tulevaisuuden kummien kouluttamisen entistä tietoisemmiksi siitä, miksi toiminta on hyödyllistä ja merkityksellistä, mitä se käytännössä tarkoittaa ja mitkä ovat toiminnan vaikutukset perheissä. Työn tulosten kautta tavoitellaan yhä syvempää ymmärrystä toiminnan ytimestä ja vaikutustavoista sekä kouluttajien että kummien tahoilla ja sitä kautta on mahdollista jopa entisestään tehostaa toimintaa, tukea yhä useampia perheitä, tarjota yhä enemmän merkityksiä ja lisätä hyvinvointia.

Eettiset ratkaisut ja hyvän tieteellisen käytännön noudattaminen tuovat tutkimukselle uskottavuutta. Eettisesti kestävät tutkimusmenetelmät ja –periaatteet sisältyvät hyvään tieteelliseen käytäntöön kuten myös rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus työn teossa sekä avoimuus tulosten julkaisemisessa. Muiden tutkijoiden töiden ja saavutusten huomiointi asianmukaisesti sekä tutkimusprosessiin osallistuneiden tahojen merkityksen ilmaisu ovat osa hyvää tieteellistä käytäntöä. (Tuomi & Sarajärvi: 132–133.)

6.4 Aineiston analysointi

Haastatteluiden jälkeen kaikki haastattelumateriaalit on litteroitu äänitteistä tekstiksi. Aineiston sisällön analyysi on toteutettu teemoittelemalla ja teemoittelua varten litteroiduista haastattelumateriaaleista on poimittu kaikki alkuperäisiin haastattelun teemoihin viittaavat sisällöt sekä mahdolliset muut tutkimuskysymyksen kannalta olennaiset ja toistuvat osiot erikseen (Hirsjärvi & Hurme 2011:173). Äänitteiden kuunteleminen ja aineiston läpi lukeminen toistuvasti ennen teemoittelua ja uudelleen alkuperäisten poimintojen tekemisen jälkeen on ollut perusteltua omien tulkintojeni minimoimiseksi ja näin voidaan myös tavoittaa varmuus siitä, että tarkastelun alla on kaikki tutkimuskysymystä koskevat esiin nousseet osiot kattavasti ja tarkoituksenmukaisesti (Eskola & Suoranta 2008:150-152).

Haastateltavien kokemuksista esiin nousseet tekijät on luokiteltu ensin teorian pohjalta kolmen psykologisen perustarpeen eli pääteemojen alle, ja sen jälkeen jaettu edelleen esiin nousseiden aihepiirien mukaan erillisiksi osa-alueiksi kolmen pääteeman sisällä kokonaisuuden selkeyttämiseksi analysointia varten (Eskola & Suoranta 2008:152). Jokainen haastateltu kummi ja vanhempi on merkitty omalla tunnisteellaan, jotta aineistoa on mahdollista tarkastella ketterästi pääteemojen sisällä aihepiirikohtaisesti ja tarvittaessa ryhmitellä uudestaan yhä erottaen kunkin kokemukset toisistaan (Eskola & Suoranta 2008:155). Aineisto on järjestelmällisesti käyty läpi, koodattu ja teemakohtaisesti lajiteltu, jotta voidaan tarkastella, mitkä kokemukset toistuvat ja missä on eroavaisuuksia, mitkä näiden seikkojen suhteet ovat toisiinsa ja mitä muita olennaisia asioita haastateltavien vastauksista käy ilmi tutkimuskysymykseen vastauksen löytämiseksi. (Hirsjärvi & Hurme 2011:173-174).

7 Opinnäytetyön tulokset

Työn tarkoitus oli selvittää, miten kummitoiminta tukee vanhempien hyvinvointia. Hyvinvointia tarkastellaan Decin ja Ryanin itseohjautuvuusteorian (2000) pohjalta ja pääteemat haastatteluissa olivat itseohjautuvuusteorian mukaiset psykologiset perustarpeet: yhteenkuuluvuus, pystyvyys ja omaehtoisuus. Seuraavissa alaluvuissa esittelen ja havainnollistan työn tuloksia tarkemmin teemakohtaisesti tarkastellen näiden psykologisten perustarpeiden ilmenemistä sekä vanhempien ja kummien kokemusten mukaan.

7.1 Yhteenkuuluvuuden kokemuksia

Yhteenkuuluvuuden kokemukset nousivat selvästi eniten esiin kaikissa haastatteluissa niin kummien kuin äitienkin kokemuksissa. Yhteenkuuluvuuden kokemuksista nousi luonnollisesti esiin sekä äitien että kummien kertomana seuraavat aihealueet: läsnäolon ja yhdessäolon merkitys, yksinäisyyden kokemukset, lapselta puuttuva läheisen aikuisen seura sekä aidon välittämisen kokemukset. Lisäksi sekä äidit että kummit toivat vahvasti esiin kummissuhteen lopettamiseen liittyviä tunteita, ajatuksia ihmissuhteen jatkumisesta sekä ystävydestä.

Ennen kaikkea korostui puhtaasti läsnäolon merkitys. Läsnäolo koettiin kummin tehtävistä tärkeimmäksi ja se, että on joku jonka kanssa jakaa arkinen hetki koettiin merkityksellisimpänä. Vaikka vanhemmat puhuivat haastatteluissa yhdessä tekemisen merkityksestä ja kokivat yhdessä tekemisen erityisesti lasten kanssa mielekkäänä, kaikkien vanhempien kokemus oli kuitenkin se, että kummin vierailu itsessään on merkityksellisempää kuin se, mitä tehdään.

se vaa et joku tulee (Äiti 2)

Kaikki kummit kertoivat haastattelussaan samaa viestiä, että heidän kokemuksensa mukaan pelkkä toisen ihmisen läsnäolo oli ylivoimaisesti merkittävintä kummin käynnissä perheiden luona.

Oikeestaan me vaan, ollaan vaan, et ei me sen ihmeellisempää tehä (Kummi A)

Ei tarvii olla yhtään ihmeellinen ihminen, ku se on vaa ihminen siellä, ni se riittää (Kummi C)

Nii pelkkä läsnäolo (Kummi B)

Yleisintä on, että kummi menee perheen luo ja tavataan perheen kotona. Perheen toiveiden mukaan voidaan tehdä lähes mitä tahansa muutakin, mutta haastatteluissa äidit kertoivat, että kummin tulo on mieluisa ja odotettu ohjelmanumero eikä muuta useimpien edes kaivata. Äidit kertoivat, että kummin läsnäolo rauhoittaa myös lasten iltahuilu- ja seura esimerkiksi iltatoimien aikaan on itsellekin tervetullutta. Myös kummit kokivat keskeisenä yhdessäolon ja arkisen ajanvietämisen istuskellen ja jutustellen.

Läsnäolon ja yhdessäolon merkitys nousi esiin myös voimakkaiden yksinäisyyden kokemusten kautta. Äidit kertoivat, että läheisverkostot ovat hyvin niukkoja ja arki koetaan usein tavalla tai toisella yksinäisenä. Kaikki äidit toivat esiin, että heillä ei ole juuri sukulaisia lähellä, isovanhempia ei ole tai he eivät pidä yhteyttä.

no mul on oikeestaan pitkään vähä vaivannu se et ku mejän lapsilla ei oo oikeestaan ketään muita aikuisia ku me, et isovanhemmat ei kauheesti oo tekemisissä (Äiti 3)

Yksinäisyyden ja erillisyyden kokemukset olivat merkittäviä myös kummien kokemusten mukaan. Kaikissa perheissä, joista kummeilla oli kokemusta, oli ollut puutetta tukiverkostoissa esimerkiksi uuden asuinalueen tai vähäisten sukulaiskontaktien myötä.

se äiti vaan sano sitä, että ku hän on niin yksin - - ne ei oo hirveen kauaa asunu siellä alueella ja se äiti ei tunne sieltä ketään (Kummi C)

Seuran kaipuu, osallisuuden ja asioiden jakamisen tarve tuli yhtä lailla esiin kahden vanhemman perheissä, mutta yksinäisyys ja läheisten ihmisten puute korostuu erityisesti yksinhuoltajaperheissä. Yllättävät tilanteet kuten sairastuminen voi asettaa yksinhuoltajalle erilaisia haasteita ja aiheuttaa huolta.

sit yks on semmonen, mist mä oon niinku tosi kiitollinen sille kummille oli tos helmikuussa ku meil oli vatsatauti, - - sillee just ku olin tosi huonos kunnossa ni sitte, niinku (mietin) et kenet mä saan tänne ku en mä pysty hoitaa näitä ni sitte kysyin tältä kummilta et voiks hän tulla niinku illalla, et käymään, ni sit hänelle sit sattu käymään onneks, ja hän tuli vaikka tääl oli se vatsatauti, sit hän niinku anto

näille (lapsille) iltapalan ja laitto nukkumaan, niinni tota, se oli semmonen niinku, sillei tosi iso asia, oli ihan pelastus (Äiti 2)

Kaikille äideille osasy siihen, että haluaa kummin, oli välittävän ihmiskontaktin tarjoaminen myös lapsille, mutta äidit puolestaan kokevat lasten ilon ja innostumisen kummista hyvin myönteisenä ja voimaa antavana itselleenkin. Äidit kokivat hyvin merkityksellisenä sen, että joku aidosti välittää heidän lapsistaan, on kiinnostunut ja haluaa viettää aikaa heidän lastensa kanssa.

ehkä ittelle sit se suurin voimavara on se et ku näkee oikeesti et, et miten paljo niinku joku muuki saa mejän lapsista iloo irti ja sitte jotenki et niin ihana niinku et joku muuki välillä puuhastelee mejän lasten kanssa (Äiti 3)

Äidit kertoivat kokevansa iloa siitä, että näkevät lapsen nauttivan kummin seurasta ja odottavan kummin tuloa. Kaikki äidit korostivat lasten viihtyvyyden kummin seurassa olevan heille tärkeää.

et lapset on kyl tykänny ja sillee isompi sit aina kyselee et millon se tulee ja on innoissaan aina että, että tota alusta asti tykänny tosi paljon - - tykkää sitte niinku kummin kanssa jumpata ja touhuta ja kaikkee ja sitte että on sit niinku iltapalalla seurana (Äiti 2)

Yhdessäolosta ja kummin kanssa ajan viettämisestä puhuttaessa kaikki äidit toivat esiin lasten kanssa ajan viettämisen yhdessä kummin kanssa mielekkäänä. Kaikki äidit kertoivat huomaavansa myös, kuinka kummista on tullut läheinen ihminen lapsillekin.

hän hakee sit jonku kirjan heti ku kummi on tullu paikalle ni muistaa et ai niin tää oli se tati joka lukee mulle kirjoja (Äiti 1)

Sekä kummit että vanhemmat toivat esiin aidon yhteyden ja välittämisen kokemuksia, joita kummissuhteessa syntyy. Äidit kokivat erityisen merkityksellisenä aidon välittämisen kokemuksen, mikä kummeista välittyi ja arvostivat kiintymystä myös lapsiin.

et lapsetki varmaan aistinu sen että toi tykkää ja välittää meistä ja tykkää meistä just tämmösinä ku ollaa (Äiti 3)

Äidit toivat esiin arvostavansa kokemaansa tunnetta siitä, että kummi tulee mielellään kylään ja antoivat vaikutelman siltä, että luottamus syntyy hyväksyvistä yhdessäolosta ja sen tuottamista lämpimistä tunteista.

ku meil on jotenki sillee aina mejän lapsii joka paikas kauheesti arvostellaan, just omat vanhemmat ja kaikki silleen, liian vellei eikä niit kukaan jaksa ja et enemmän tottunu aina siihen et niinku moititaan ja semmosta niinku lyttäämistä ja sitä ni se oli jotenki siin niin et ihana huomata et joku oikeestikin niinku nauttii mun lapsista ja pitää niitä ihanana (Äiti 3)

Myös kummit pohtivat luottamuksen merkitystä ja sitä, kuinka nopeasti keskinäinen luottamus on syntynyt. Kummit kertoivat, että heille välitty perheistä kokemus, että heidän tuloaan odotetaan ja tapaamiset ovat tärkeitä. Perheistä saattaa tulla viesti muutamaa päivää ennen, jolla varmistetaan, että kummi on varmasti tulossa sovittuun aikaan tai kiitollinen viesti voi tulla myös perässä kotiin. Läheisyyttä ja välittämistä osoitetaan usein halaamalla ja perheen lapset osoittavat kiintymystä muun muassa hakeutumalla syliin, mikä on kummillekin palkitsevaa.

se äiti on sellanen, sellanen että kauheesti aina halataan ku mä lähen pois sieltä ja sitte se laittaa mulle perille, että kun mä pääsen kotiin niin tulee viesti, että kiitos, pelastit päiväni (kummi C)

Luottamus näyttäytyy kummeille avoimuutena ja aitoutena perheen puolelta. Kummit kertoivat, että he kokevat olevansa kuin osa perhettä ja ettei perheillä ole tarvetta peitellä mitään, vaan he toivottavat tervetulleeksi omaan arkeensa, sellaisena kuin se on. Joskus kodeissa voi olla sotkua, riitaa tai rahahuolia, joiden keskelle kummi tulee ja joskus perheissä konkreettisia huolia ei näy lainkaan. Riippumatta siitä, minkälaiseen tilanteeseen kummi menee perheessä, kokemukset ovat lämpimiä ja merkityksellisiä puolin ja toisin.

Yhteenkuuluvuuden teema nostatti sekä äitien että kummien puolelta runsaasti pohdintaa myös siitä, minkälaisia tuntemuksia kummissuhteen päättymisen herättää. Sekä äidit että kummit toivat vahvasti esiin suhteen lopettamiseen liittyviä haasteita ja vaikeita luopumisen tunteita. Kokemusten mukaan usein vuoden aikana on muodostunut läheinen ja tärkeä ystävyys- tai ihmissuhde, jonka päättymisen herättää pelkoa ja surua.

tos keväällä ku huomas et on niinku pari kolme kuukautta enää, et se loppuu ni tuli semmonen et ai kauhee olo, et niinku just, että en mä haluu et se loppuu - - sillee semmosta ahdistusta tai sillee, et se vuosi oli menny sit niinku tosi nopeesti (Äiti 2)

Vaikka tieto kummissuhteen määräaikaaisuudesta on kaikilla tiedossa alusta asti, yhteinen ajanvietto ja kummin läsnäolo perheessä koettiin kuitenkin pääasiassa muodostuneen hyvin luontaiseksi ja läheiseksi osaksi perheen arkea. Kummista luopuminen tun-

tui jopa yllättävän hankalalta, hämmentävältä ja ikävältä eikä luopumisen vaikeutta osattu välttämättä ennalta odottaa.

sitte ku kuuli siit yhes kohtaa et (kummi) lopettais ni tuntu et mä olin niinku tosi jotenki musertunu sitte (Äiti 3)

Kummit kertoivat, että yhteinen ajanvietto oli nopeasti alkanut sujumaan hyvin ja perheisiin tutustuminen oli kaikkien kummien kokemusten mukaan käynyt hyvin luonnollisesti. Kukaan kummeista ei kokenut suhteen aloittamista vaivaannuttavana tai epämuokavana, vaikka kyseessä on täysin vieraita ihmisiä toisilleen, kun kummisuhde alkaa. Sekä kummien että äitien haastattelujen pohjalta yllättävänä pidettiin enemmänkin sitä, kuinka pian yhteys syntyi ja kuinka läheiseksi suhde muodostui.

miekää en niinku ajatellu sitä niin että tavallaan sit ei nähä enää ikinä et mie niinku ajattelin edelleen nähä kuitenkin, ku kylhän siin kerkee siin vuodes ystävyystyy -- toisaalt se on itellekki aika vaikee ku kuitenkin kiinty siihen perheeseen (Kummi B)

Yksi kummeista kuvaili perheen kanssa tutustumista ja suhteen kehitystä ”yhteen nivoutumisella” ja toiset kummit kertoivat myös kokevansa suhteen muodostuneen ystävydeksi vuoden aikana.

mulla ainaki tulee sellanen et me ollaan nyt ystäviä, hyviä ystäviä (Kummi C)

Myös äidit kertoivat kokevansa, että ovat saaneet kummista ystävän, etenkin suhteen päättyessä mahdollisuus siitä, että yhteys voi jatkua ystävytenä oli äitien kokemusten mukaan toivottavaa, jopa lohdullista ja kaikki äidit kertoivat olevansa halukkaita tapamaan kummia jatkossakin virallisen kummisuhteen päätyttyä.

joo, et on tullu kyllä mejän perheelle tärkeä ja ihana et ollaa niinku nyt sovittukki et jatketaan niinku ystäväpohjalta nytte (Äiti 3)

7.2 Pystyvyyden vahvistuminen

Pystyvyyden teeman alla nousi esiin kokemuksia voimavarojen vahvistumisesta, yhdessä tekemisestä, stressittömyydestä ja keskustelun tuomasta tuesta. Kummia kaivataan yhteisiin puuhiin lähinnä henkiseksi tueksi ja keskustelu toisen aikuisen kanssa koetaan hyvin merkityksellisenä ja tarpeellisenä. Äitien kokemukset olivat hyvin yhteneväisiä siitä, että kummin kanssa arjessa jaksaa paremmin.

Kaikkien äitien kokemusten mukaan kummista saa voimavaroja omaan arkeen. Kaikki äidit kertoivat omasta arkinäkökulmastaan käsin, että arkiaskareet sujuvat mukavammin kummin kanssa ja kummista saa voimaa ja jaksamista arkeen. Äidit kertoivat, että tavalliset asiat kuten ulos lähteminen, iltapalan laittaminen lasten kanssa tai leipominen tuntuu kevyemmältä kummin kanssa.

autto sillee niinku, arjen jaksamisessaki, et jos saatto olla tosi väsyny vaikka, ennen kummin tuloo, ja sit ku kummi tuli ni yhtäkkii niinku piristyki, et vaikka just niinku talvella ku on pimeetä ja ankeeta eikä jaksu lähtee ulos ni se oli jotenki silloin niin ihana ku ties et tänään se kummi tulee ja - - et jotenki tuntu paljon kevyemmältä (Äiti 3)

Kummi on arvokasta juttuseuraa kaikille äideille ja keskustelun kerrottiin tekevän arkisista puuhista mielekkäämpää. Eroavaisuuksia löytyi siinä, miten kummin kanssa aikaa vietetään perheissä. Joissain perheissä kummi viettää enemmän aikaa lasten kanssa puuhastellen, toisissa ollaan porukalla ja joillekin äideille, etenkin pienempien lasten äideille, kummi on ensisijaisesti äidin seurana, jolloin keskustelun rooli korostuu vielä enemmän. Kaikki äidit kertoivat kaipaavansa aikuista seuraa, jonka kanssa jakaa arjen asioita, mutta keskustella myös muustakin kuin lapsista.

vaikka on niinku vähä helpompaa ku on vaa yhen lapsen kanssa, mut sillee toisaalta viel enemmän kaipaa seuraa, ku ei oo yhtään sellasta paljon muuta ketään kenen kans puhua, tai joka puhuis mulle (Äiti 2)

Äidit kokivat saavansa kummin kanssa keskustelusta erilaista perspektiiviä, oppia ja neuvoja. Kasvatuksellisista asioistakin keskustellaan. Äidit kertoivat pitävänsä merkityksellisenä hyväksyvää ja tasa-arvoista asennetta, jolla kummit ovat läsnä keskusteluissa. Kaikki äidit kertoivat myös pohtineensa lähes ainoana merkitsevänä haasteena sen, mikäli kummilla olisi kovin erilaiset arvot tai ajatukset kasvatuksellisista periaatteista, jolloin yhdessäolo voisi olla problemaattista.

tuntuu et välillä varsinki se äiti kaipaa semmosta niinku puolueetonta ihmistä kellenelle vaan purkaa sit sitä (Kummi B)

Myös kummit kokevat, että heidän osallistumisensa arkeen on toivottua ja heille välityy, että seuralle on tarvetta. Kummit kertoivat, ettei heillä usein ole välttämättä varsinaisia ratkaisuja tai avaimia perheiden tilanteisiin, mutta se, että he ovat kuuntelevana korvana ja keskustelemassa, puuhastelemassa, lapsia pukemassa, leikkiä seuraamas-

sa tai lämpimästi kannustamassa koetaan molemmin puolin merkityksellisenä ja voimaa antavana.

huomaa et sieltä ehkä huokuu semmost et tarvii jonku joka kuuntelee tai jonku joka vähän auttaa tai tukee tai sanoo et hyvin menee (Kummi A)

Äitien alkuperäisissä toiveissa siitä, mitä kummin kanssa tehdään, oli hiukan eroja, mutta kaikki olivat tyytyväisiä siihen, minkälaiseksi yhteiset hetket ovat muotoutuneet riippumatta siitä, vastasiko nykyinen tilanne alkuperäisiä ajatuksia. Kantavana ajatuksena kaikilla oli kuitenkin jollain tavalla arjen jakaminen joko tekemisen tai yhdessä olemisen merkeissä.

no meil oli niinku toiveena sillon alkuun et just semmonen kenen kaa puuhastella yhdessä lasten kanssa, askarrella, leipoo, retkeillä ja saatiiki sit justii semmonen (Äiti 3)

Läsnäolo ja yhdessäolo on toiminnan ytimessä selvästi vahvimpana, mutta kaikkien äitien kokemusten mukaan myös kaikenlainen yhdessä tekeminen kuitenkin helpottui kummin kanssa ja erilaiset arjen harrastukset tulivat helpommin toteutettavaksi. Äidit kertoivat, että jo ajatus siitä, että kummi on tulossa käymään, antaa voimaa ja raamittaa arkea. Kummin läsnäolo sai äidit tuntemaan, että he pystyvät, jaksavat ja saavat aikaiseksi paremmin tehdä asioita. Yksi äideistä kertoi kokevansa itsensä huonoksi askartelijaksi yksin ja toinen äiti puolestaan koki arvokkaana ja kannustavana kuulla kummin kertomana, että hoitaa hyvin kodin arkea ja asettaa lapsille rajat.

ku tää on nyt tämmöstä välillä, ni se oli ehkä sillee kiva, et vaikka hän on niinku nähny sitä todellista arkea ni sit silti ajattelee et - - et sujuu hyvin (Äiti 2)

Lisäksi kummi tarjoaa myös konkreettiset apukädet moniin hankaliin tilanteisiin etenkin useamman lapsen kanssa. Esimerkiksi kahvilassa tai ravintolassa syömässä käyminen ja ulos lähteminen yleisesti koettiin mukavampana ja helpompana kummin kanssa.

että joku tulee niinku ovelta ovelle, et on se matka myös koska se on yleensä sit se kaikist raskain osuus sitte, lasten kanssa (Äiti 2)

Äidit kokivat, että kummin rooli oli useimmiten jonkinlaiseen läheiseen perhetuttavaan tai isovanhempaan verrattavissa. Äidit kokivat kummin läsnäolon luontevana ja helpottavana ja ennen kaikkea stressittömyyttä, vaivattomuutta ja huolettomuutta arvostettiin. Äidit korostivat sen merkitystä, ettei kummiä varten tarvinnut jännittää tai järjestää mitään.

siin on vaan niin parasta niinku jotenki se, ku (kummi) tulee eikä tarvii sillee erityisesti miettii - - ni sit ei tosiaan tarvii niinku ajatella mitään ylimäärästä et just et, pitääks mun nyt tarjota sille jotain - - niinku yks ilta mitä ei tarvii sillee jotenki yhtään stressata (Äiti 2)

7.3 Kokemuksia omaehtoisuudesta

Omaehtoisuuden kokemuksia tuotiin haastatteluissa esille hillitymmiin muihin kantaviin teemoihin nähden, mutta kokemukset olivat hyvin yhteneväisiä. Kaikki haastateltavat toivat yksimielisesti esiin sen, että toiminta tapahtuu perheiden, erityisesti äitien, mutta myös lasten ehdoilla. Kaikki äidit korostivat olevansa hyvin tyytyväisiä siihen, kuinka heidän toiveisiinsa on vastattu. Lisäksi esiin nousi myönteisenä koettu vapaus valita ja säädellä itse keskustelua niin kummin kanssa kuin myös kummista esimerkiksi muille läheisille, mitä pidettiin tärkeänä. Vapaaehtoisuus koetaan hyvin olennaisena ja merkittävänä tekijänä toiminnassa niin kummin työn vaikuttavuuden kuin toimintaan hakeutumisenkin kannalta.

tulee siit ittellekki sillee niin kiitollinen ja onnellinen olo siit ku tietää, et joku tekee tätä ihan niinku omasta halusta, et niinku ei saa mitään rahaa siitä, niin tulee jotenki paljo lämpimämpi tunne siitä sitte, että tekee niinku oikeesti aidosti sitä niinku sydämestään, et halua antaa sitä aikaa niinku tämmöseen (Äiti 3)

Haastatteluista kävi ilmi kaikkien kummien yhteneväiset kokemukset siitä, että tapaamiset sujuvat ensisijaisesti perheen äitien ehdoilla ja tämä on kaikkien kokemusten mukaan sujunut melko luonnollisesti ilman, että siitä on tarvinnut sopia erikseen ja asetelma on ollut kaikkien mielestä toimiva. Kummisuhteissa äidit saavat määritellä hyvin vapaasti, mitä tapaamisten aikana tapahtuu ja tapaamisten ajankohdat sovitaan äitien ja perheiden toiveiden mukaan.

oon antanu niinku aika vapaat kädet sillee et silt ku siit äitist sit tuntuu, ja se ehotteleekin kyllä tosi paljon kaikkee et mentäskö tonne ja voitasko tehdä tää ja käviskö siulle et mentäs tonne ja näin et mie oon tavallaan antanu sen päättää --- ja se toimi meillä aika hyvin, että äidin ehdoilla (Kummi B)

Kummit kokivat, että heillä on olemassa mahdollisuus kieltäytyä, mikäli jokin ei tunnu heistä sopivalta tai on epämiellyttävää, mutta kummit kokivat nämä rajanvetotilanteet kuitenkin hankalina, koska eivät halua loukata perhettä. Esimerkkeinä hankalina, yllättävi-

nä tai liian henkilökohtaisina koetuista tilanteista kummit toivat esiin muun muassa rahan lainaamisen, lasten hoitamisen, yhdessä saunomisen tai ajankäytön rajaamisen.

ne tapaamiset veny tosi pitkiks ja ehkä se raja oli sillee hankala vetää (Kummi B)

Kummit toivat esiin, että eniten haasteita ilmenee nimenomaan lähinnä ajankäytön ja aikataulujen suhteen, mutta tämä on hyvin perhe- ja persoonakohtaista.

siin on aina vähä semmosta säätöö (Kummi C)

et saa ite olla vähä semmonen joustava luonne sitte (Kummi A)

Hankalia tilanteita, missä olisi haastavaa sopeutua äitien toiveisiin tai perheen odotuksiin on kuitenkin kaikkien kummien mielestä hyvin vähän. Kaikki kummit kokivat, että perheen puolelta suurin odotus on, että yksinkertaisesti menee paikalle.

vaikkei tehtäs mitää muuta ku istutaa ja höpötetään, se on tärkeintä (Kummi C)

Äitien kokemusten mukaan on helpottavaa ja mieluista, että kummi on aktiivisempi osapuoli yhteydenotoissa tapaamisten sopimiseksi ja kaikki äidit olivat tyytyväisiä siihen, että tapaamisten sopiminen tapahtuu jollain luontevalla, melko toistuvalla tai tiedossa olevalla kaavalla.

se on sit niinku lapsillekki kiva et sit tietää et - - tietää et millon joku tulee seuraavan kerran (Äiti 2)

Äidit kokivat, että heillä oli hyvin vähän erityisiä kriteereitä, vaatimuksia tai toiveita kummin suhteen. Lähinnä toiveita oli kummin iästä, asuinpaikan etäisyydestä ja siitä, oliko kummilla itsellään lapsia. Yhteen perheistä oli toivottu selkeästi "mummoikäistä" kummia isovanhempien korvikkeeksi ja toiseen kummia, jolla on omia lapsia vertaistuen vuoksi. Kaikki äidit kokivat myönteisenä sen, että heidän toiveitaan oli kuunneltu kummin etsimisessä ja että olivat saaneet vaikuttaa kummin valintaan, mutta kukaan äideistä ei kokenut olevansa kuitenkaan toiveissaan ehdoton. Kaikki haastattelemani äidit toivat esiin kaipaavansa lähinnä seuraa.

varmaa just sillee seuraksi, et sillon se ehkä just ne mun toiveet oli just sitä - - vaan et joku tulis käymään ja ois niinku seurana (Äiti 2)

Äidit pitivät tärkeänä sitä, että yhteistä puhuttavaa löytyy, mutta erityisesti äitien kokemuksista tuli esiin keskeisenä se, että heillä on mahdollisuus vaikuttaa siihen, mitä keskustellaan ja jaetaan. Sekä se, että saa kertoa ja puhua vapautuneesti että myös olla kertomatta ja pitää asioita itsellään, tuli esiin vanhempien puheista ja koettiin yhtä lailla tärkeänä.

sekin on jotenki kiva, et ei kysele kauheen, et no mites se ja mites se ja sit et voi niinku kertoo vähän sillee sen mukaan, mikä niinku tuntuu et mikä nyt on sinä päivänä niinku ajankohtasta - - vaikka mäkin tykkään siis puhua, mut sitte jotenki voi olla et on sit semmonen hetki et en mä nyt jaksu ruveta selvittämään jotain asiaa niinku niin sillee että, tota, jotenki vaan kaikin puolin tosi silleen niinku, rentouttavaa (Äiti 2)

Vapaus valita yksityisyyden ja avoimuuden välillä oli kaikille äideillä tärkeätä, mutta se kumpi tarve korostui äideillä kulloinkin, kävi haastatteluissa ilmi olevan sidoksissa siihen, minkälainen persoona ja perhetilanne oli kyseessä. Kummit kokivat, että vaikka äideillä ei ole mitään velvollisuutta avautua tai uskoutua asioistaan, äidit olivat pääsääntöisesti hyvin avoimia.

joo se on niinku ollu yllättävää mut toisaalt se on ihan kivaki et ne kokee sen sillee et voi luottaa ja et ei tarvii peitellä mitää asioita (Kummi B)

Vaikka avoimuus, oma tila ja yksityisyys koettiin kaikkien haastateltavien kertoman mukaan tärkeänä, variaatiota käytännössä esiintyy runsaastikin siinä, kuinka kummissuhteessa näitä toteutetaan. Yksi kummeista, jolla oli takana useampia kummissuhteita, kertoi ettei oikeastaan vieläkään tiedä, mikä eräässä aiemmassa perheessä oli varsinainen ongelma, mutta se ei estänyt onnistuneen kummissuhteeseen muodostamista ja rakentamista.

jotenki mä ymmärsin sillä lailla niistä puheista sitten, että sillä oli joku ongelma, mutta - - mä en oo varma et se ei oo mulle oikeen selvinny, että mikä se ongelma sitte alun perin oikeen oli (Kummi C)

Haastatteluiden perusteella ainoastaan se, kuinka pitkään kummin saaminen on kestänyt, on asia mihin vanhemmat eivät ole kokeneet voivansa vaikuttaa. Yksi äideistä oli silti positiivisesti yllättynyt siitä, kuinka nopeasti oli saanut kummin ja toinen siitä, kuinka täydellinen kummi juuri heidän perheelleen oli löytynyt ja näin ollen kiitollinen, että olivat lopulta saaneet tavallista pidemmän kummissuhteen järjestettyä. Yksi äideistä oli joutunut odottamaan pidempään, koska hänen asuinalueensa lähistöltä ei ollut löytynyt

sopivaa kummaa. Pääpiirteissään äidit olivat hyvin tyytyväisiä siihen, kuinka heidän toiveisiinsa on vastattu.

ollu kyllä niin täydellinen et ei ois voinu enempää toivoo (Äiti 3)

Yhteenvedona tuloksista voidaan todeta, että kokonaisuudessaan keskeisimpänä korostuivat yhteenkuuluvuuden kokemukset. Jokaisen kolmen pääteeman alla nousi lisäksi esiin muutamia selkeitä aihepiirejä. Yhteenkuuluvuuden kokemuksista esiin nousi läsnäolon ja aidon välittämisen merkitys, läheisverkostojen puute ja yksinäisyyden kokemukset sekä aikuisen seuran kaipuu myös lapsille. Lisäksi kummissuhteen päättymiseen liittyvät tunteet ja haasteet tulivat vahvasti esille. Pystyvyyden kokemukset liittyivät arjessa jaksamiseen, voimavaroihin sekä yhdessä tekemiseen ja keskustelun tuomaan tukeen. Omaehtoisuuden teeman alla korostui joustavuuden, vapauden ja vapaaehtoisuuden merkitys.

8 Johtopäätökset

Tässä työssä ensisijainen tutkimuskysymys oli, miten kummitoiminta tukee vanhempien hyvinvointia. Tarkoituksena oli saada selville, minkälainen konkreettinen toiminta aikaansaa kokemuksia hyvinvoinnista ja mikä toiminnassa koetaan merkitykselliseksi. Työn tavoitteena oli tuottaa koulutusmateriaalien päivittämiseen ja kehittämiseen soveltuvaa tietoa ja tarjota tuore näkökulma perheiden ja kummien kokemuksista ja siitä, kuinka toiminta konkreettisesti tukee vanhemmuutta ja vanhemman hyvinvointia perheissä. Koulutusmateriaaleja varten on kerätty sekä kummien että vanhempien kokemuksia kummitoiminnasta ja vastausta tutkimuskysymykseen on selvitetty tarkastelemalla, miten toiminta vastaa Decin ja Ryanin (2000) määrittelemiін psykologisiin perustarpeisiin.

Tulosten perusteella perhekummitoiminta tuottaa kokemuksia, jotka vastaavat kaikkiin Ryanin ja Decin (2000) määrittelemiін psykologisiin perustarpeisiin ja näin ollen edistää vanhemman kokonaisvaltaista hyvinvointia. Olennaista tai merkityksellistä ei tulosten pohjalta ole se, mitä konkreettisesti tehdään, vaan aito läsnäolo ja yhdessäolo itsessään. Decin ja Ryanin (2013:112) mukaa olennaista ei myöskään ole se, onko toiminnan tietoisesti tarkoitus täyttää tarpeita vai tapahtuuko se tiedostamatta. Haastatteluisa vahvistuu, että alkuperäisellä tarpeella, jonka vuoksi toiminnan piiriin hakeudutaan ei ole keskeistä merkitystä sille, miten tarpeet lopulta täyttyvät, vaan kaikki psykologiset perustarpeet vaikuttavat täyttyvän alkuperäisestä lähtökohdasta huolimatta.

Kuten Deci, Ryan ja Guay (2013:112) havainnollistavat, on mahdollista, että ihminen hakeutuu esimerkiksi pelaamaan tennistä ystävien seurassa puhtaan nautinnon vuoksi, mutta samalla täyttyvät myös kaikki psykologiset perustarpeet. Täyttymyksen tunteita yhteenkuuluvuudesta koetaan pelissä ystävien kautta, pystyvyydestä, koska peli sujuu ja omaehtoisuudesta, sillä toiminta on vapaaehtoista ja tapahtuu omien rajojen puitteissa, omalla aikataululla ja omasta halusta käsin. Näin myös kummitoiminnassa keskeisenä syynä hakeutua toiminnan piiriin nousee esiin seuran, yhteenkuuluvuuden ja yhteisön tarve, mutta käytännössä vanhempien ja kummien kertoman perusteella vaikuttaa siltä, että yhteenkuuluvuuden kokemukset, yhdessä tekeminen ja keskustelu vahvistavat myös pystyvyyden ja omaehtoisuuden kokemuksia.

Yhtä lailla voidaan nähdä, jos kummi on alun perin toivottu esimerkiksi useamman lapsen kanssa puuhastelun tueksi, jolloin pystyvyyden kokemus vahvistuu, on tällöin aikuinen seura tekemisen ohessa tuottanut lisäksi myös yhteenkuuluvuuden kokemuksia, koska asioita tehdään välittävässä hengessä ja aidosti läsnä ollen. Lisäksi omaehtoisuus toteutuu, koska halutut toimintamallit ovat kummin myötä mahdollisia. Ei siis näytä olevan perustavanlaatuaista merkitystä sillä, mitä konkreettisesti tehdään tai minkälainen tilanne perheessä kulloinkin on, vaan sillä, miten tehdään. Keskeistä on yhdessä tekeminen - tai tekemättä oleminen - kunhan tehdään perheen ehdoilla siten, että kummi voi myös toimia omista arvoistaan käsin.

Keskeisimpänä sekä kummien että vanhempien kokemuksissa nousee esiin nimenomaan yhteenkuuluvuuden kokemusten tarve, kaipuu olla yhteydessä toisiin ihmisiin ja jakaa asioita sekä minimoida yksinäisyyden kokemuksia. Kristeri (2002:24) määrittelee, että läsnäolon kokemukset ja läheisyys syntyvät yhteisestä ajasta, asioiden jakamisesta, yhdessä kokemisesta sekä siitä, että kokee tulevansa kuulluksi ja hyväksytyksi. Sekä äidit että kummit raportoivat tällaisia yhteenkuuluvuuden kokemuksia muihin tarpeisiin nähden selvästi eniten ja toivat esiin läsnäolon ja yhdessäolon sekä aidon välittämisen kokemuksia erityisen merkityksellisinä konkreettisissa kohtaamisissa.

Kaikkien haastateltavien kertoman mukaan pystyvyyden kokemukset vahvistuvat kummitoiminnan myötä. Kokemukset siitä, että kummi tukee ja yhdessäolo antaa voimavaroja ja auttaa jaksamaan tulivat vahvasti esiin äitien puheissa. Kummien kokemukset omasta roolistaan perheissä tukivat näitä ajatuksia. Deci ja Ryanin itseohjautuvuusteoria (2013:109) pohjautuu ajatukselle, että potentiaali on luontaisesti olemassa ihmisessä itsessään ja kun olosuhteet ja ympäristö tukevat oikealla tavalla, valmiudet on mahdollista saada käyttöön, elää täyttä elämää ja kukoistaa esimerkiksi vanhempana (ks. Myös Maslow 1943). Kummin avulla äidit saivat omat voimansa valjastettua käyttöön. Haastateltavat vahvistavat, ettei kummissuhteissa kysymyksessä useinkaan ole perheiden kykyjen puute tai estyneisyys tekemiseen ilman kummia sinänsä, vaan enemmänkin kummi toimii mahdollistajana, kokemusten helpottajana tai taakan keventäjänä, kanssakulkijana.

Pystyvyys, kompetenssi, ilmenee vanhempien kokemuksena siitä, että he pystyvät täyttämään vanhemmuudessa itselleen asettamat tavoitteet ja vastaamaan kohtamiinsa haasteisiin vanhempana. Kummin avulla äidit kokevat voimavarojensa riittävän ja näin voivat olla sellaisia vanhempia, kuin haluavat olla. Kokemusten mukaan kyse

voi olla myös siitä, että kummilta saa kaivattua kannustusta ja ikään kuin vahvistuksen siitä, että osaa ja onnistuu vanhempana. Deci ja Ryan (2000:234) tuovat esiin, että positiivinen palaute vahvistaa pystyvyyden kokemuksia.

Omaehtoisuudesta puhuttaessa korostui vapauden, vapaaehtoisuuden ja joustavuuden kokemukset. Omaehtoisuus näyttäytyy erilaisessa roolissa, mutta kaikkien haastateltavien kokemukset tukevat sitä, että vapaus ja mahdollisuus vaikuttaa ovat keskeisessä roolissa jo sekä toimintaan hakeutumisessa että myös toiminnan mielekkäässä toteutumisessa. Deci ja Ryan (2000:229) korostavat, että vaikka omaehtoisuutta ei koettaisi tietoisena tarpeena tai pidettäisi tavoiteltavana, sen täytyminen on hyvinvoinnin kannalta olennaista siitä huolimatta. Äidit eivät suoraan tuoneet esiin tarvettaan vaikuttaa ja raportoivat haastatteluissa minimaalisesti erityistoiveita, tavoitteita tai vaatimuksia kummin suhteen. Silti sekä äidit että kummit olivat täysin yksimielisiä haastatteluissa siitä, että kummitoiminta tapahtuu ensisijaisesti perheen ja äitien ehdoilla. Kummien kokemusten mukaan perheet käyttävät kuitenkin vaikuttamisen mahdollisuuksiaan maltillisesti ja kummia kunnioittavasti. Arvossa pidettiin ennen kaikkea tapaamisten vaivattomuutta ja luonnollisuutta. Omaehtoisuus rakentuu kokemukselle siitä, että vapaus valita ja mahdollisuus vaikuttaa ovat olemassa riippumatta siitä, mitä lopulliset valinnat tai toiminta konkreettisesti ovat (Deci & Ryan 2013:113).

Äitien kokemusten perusteella ilmeni, että toiminta pääasiassa toteutui heidän toiveidensa mukaan, joten niitä ei tarvinnut erityisesti tuoda esiin, mutta mikäli näin ei olisi tapahtunut, olisi omaehtoisuuden toteuttamisen tarve todennäköisesti tullut vahvemmin esiin ja kokemukset toiminnasta olisivat voineet olla hyvin erilaisia. Decin ja Ryanin (2000:230-231) mukaan tarpeiden täytyminen on usein välttämätöntä, jotta tietty toiminta koetaan mielekkäänä ja nautinnollisena, vaikka toiminnan alkuperäinen tarkoitus ei olisi täyttää perustarpeita. Kummitoiminnan osalta kävi ilmi, että toiminnan vapaaehtoisuudella ja toiveilla kummin suhteen, vaikkakin kohtuullisilla ja julki ilmaisemattomilla, on keskeinen merkitys, sillä mikäli toiminta tapahtuisi ulkoa ohjatusti tai perheelle sopimattoman kummin kanssa, olisi tarpeet jääneet täyttymättä. Toiminnan piiriin hakeutuminen koettiin mielekkäänä vapaaehtoisuuden vuoksia sekä äitien että kummien puolelta.

Vapaaehtoisuus on merkittävässä roolissa monella tavalla. Äidit kokevat, että vapaaehtoisuuden – aidon läsnäolon ja sen, että auttaa mielellään - aistii kummeista ja että vapaaehtoiseen on helpompi luottaa. Myös kokemukset vastavuoroisuudesta tulivat

esiin kaikkien haastateltavien kertomuksissa. Hyvän tekemisen kokemus on kummeille itselleenkin merkityksellinen ja vahvistava, ja lisäksi aito halu auttaa välittyy perheille ja vahvistaa hyviä kokemuksia. Frank Martela on tehnyt tutkimusta yhteistyössä professori Richard R. Ryanin (Martela & Ryan 2015) kanssa hyväntekemisen (*benevolence*) yhteydestä itseohjautuvuusteorian kolmeen muuhun psykologiseen perustarpeeseen ja on jopa esitetty, että hyväntekeminen voisi olla neljäs, itsenäinen, hyvinvointia lisäävä psykologinen perustarve (Martela & Ryan 2015:12). Tässä työssä tarkastelun alla olleet kokemukset vaikuttavat myötäilevän uutta tutkimusta.

Kummin arkisen oloiset vierailut osoittautuivat perheille suhteen loppua kohden erityisen merkityksellisiksi läheisen suhteen päättymisen tuottamien vaikeiden tunteiden myötä. Äidit kokevat, että asiaa on hankala ottaa puheeksi, vaikka kummissuhteen päättymisen jännittää tai aiheuttaa huolta. Perheen näkökulmasta kummista muodostuu hyvin tärkeä ihminen perheelle ja osa arkea sekä lapsille että aikuisille. Ajatus kummista luopumisesta tuntui surulliselta ja vaivasi jollain tavalla kaikkia äitejä jo kummissuhteen aikana, vaikka tieto suhteen määräaikaisuudesta olikin kaikilla olemassa alusta asti. Päällimmäisenä äideillä oli huoli, että olisi kummille vaivaksi tai että kummi alkaisi kokea velvollisuudentuntoa, jos toisi esiin toiveita suhteen jatkuvuudesta. Sekä äidit että kummit kuitenkin kertoivat kokevansa luontevana jollain tavalla jatkaa yhteydenpitoa virallisen kummissuhteen jälkeenkin. Mannerheimin Lastensuojeluliitolta saadun tuen merkitys korostui etenkin suhteen päättymisen vaiheessa puolin ja toisin sekä äitien että kummien kokemusten mukaan.

Tämän työn tulokset vahvistavat aiempia selvityksiä ja kokemuksia siitä, että kummitoiminta koetaan pääasiassa hyvin myönteisenä, arkea tukevana, vanhemmuutta vahvistavana ja mielekkäänä tukimuotona. Vanhempien kokemus omasta hyvinvoinnistaan toiminnan aikana vahvistuu, mutta pohdittavaksi nousee, miten toiminnan päättyessä tilanne perheessä jatkuu ja onko suhteen päättymisen uhka perheen hyvinvoinnille. Deci ja Ryan (2013:112; 2000:227) tuovat esiin, että psykologisen perustarpeen yksi määrittävä ominaisuus on, että tarpeen täyttymättömyys johtaa hyvinvoinnin heikentymiseen. Mikäli kummissuhteen aikana ei ole muodostunut muita tukirakenteita tai tukevia toimintamalleja, joita perhe voi jatkossa toteuttaa myös ilman kummiä, on vaarana, että psykologiset perustarpeet voivat jälleen kummin jälkeen jäädä perheissä täyttymättä. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että toiminta täyttää tarpeita molemmin puolin, jolloin motivaatio toimintaan myös kumpuaa ihmisistä itsestään luontaisesti (Deci & Ryan 2000). Muodostunutta ihmissuhdetta halutaan vaalia, jolloin suhteet eivät välttämättä virallisen

kummissuhteen jälkeen katkea täysin eikä notkahdusta näin pääse tapahtumaan. Perheellä on mahdollisuus myös hakea uutta kummia Mannerheimin Lastensuojeluliitolta.

Työn tulosten myötä on yhteistyökumppanini kanssa herännyt ajatus rakentaa toteuttamieni haastatteluiden pohjalta lisäksi valikoima case-tapauksia Mannerheimin Lastensuojeluliiton Uudenmaan piirille erityisesti koulutustilanteita varten. Näitä haastatteluiden pohjalta kehitettyjä tapauskuvauksia erilaisista perheistä ja tilanteista, joita voi kohdata perheissä olisi mahdollista hyödyntää tulevissa koulutuksissa haastavien tilanteiden käsittelyn tukena. Näin voitaisi konkreettisesti käyttää hyödyksi tietoa siitä, minkälaisena kummien ja perheiden yhteinen tekeminen ja yhdessäolo perheissä toteutuu ja minkälaisia kokemuksia perheillä sekä kummeilla on toiminnasta.

9 Pohdinta

Mannerheimin lastensuojeluliiton periaatteisiin kuuluu perheen yksityisyyden kunnioittaminen niin, ettei vanhempien välttämättä tarvitse selvittää tilannettaan yksityiskohtaisesti eikä toiminnan piiriin pääsemiseksi ole tiettyjä kriteereitä tai ehtoja. Kummia voi hakea, jos syystä tai toisesta kokee tarvitsevansa apua. Myös kummit kunnioittavat tätä periaatetta eikä se estä onnistuneen kummissuhteen syntymistä, vaikkei perheen yksityiskohtaiset haasteet välttämättä aina ole tiedossa. Halusin kunnioittaa tätä periaatetta myös omassa työssäni ja huolehtia siitä, että haastateltavat saavat jakaa kokemuksiaan oman yksityisyytensä ehdoilla. Pysin esittämään kysymyksiä painostamatta haastateltavia liian henkilökohtaiselle tasolle ja vaatimatta selvityksiä perheen historiasta, perhemuodosta tai elämäntilanteesta. Halusin luottaa siihen, että olennaisena ja tärkeänä koetut asiat nousevat esiin luonnollisesti. Ennen kaikkea koin tärkeänä, että haastateltaville välittyi kysymystenasettelusta välitön ja arvostava sävy, jotta kokemusten jakaminen tapahtuisi mahdollisimman vapaasti ja vaivattomasti.

Yksityisyyden kunnioittaminen, haastateltavien anonymiteetin suojeleminen ja luotettavuus ovat myös osa hyvää tieteellistä käytäntöä, jota olen työssäni pyrkinyt huolellisesti noudattamaan. Aineiston analysointivaiheessa tarkastelin omaa toimintaani erityisen kriittisesti, jotta välttyttäisi omien, henkilökohtaisten tulkintojeni vaikutuksilta. Suhtauduin aineistoon kunnioituksella pyrkien välittämään mahdollisimman totuudenmukaisen raportoinnin siitä, mitä työssäni sain selville. Huolehdin aineiston säilyttämisestä ja salapidosta asiaankuuluvasti. Eettisyyden näkökulmasta tarkasteltuna pidän tärkeänä myös, että yhteistyö ja keskustelu on ollut avointa Mannerheimin Lastensuojeluliiton Uudenmaan piirin kanssa alusta loppuun.

Koin haastattelutilanteiden toteutuneen monella tapaa tavoitteiden mukaisesti. Haastatteluiden teemat osoittautuivat kuitenkin haastattelutilanteissa melko laaja-alaisiksi ja kenties liian löyhästi määritellyiksi. Haasteena oli myös analysointivaiheessa erottaa teemoja toisistaan, koska kertomuksissa kokemukset nivoutuivat yhteen ja kaikki tekijät tuntuivat liittyvän toisiinsa. Toisaalta toiminta on niin arkilähtöistä, että tuntui luonnolliselta, että kysymys onkin kokonaisuudesta. Jälkeenpäin koen, että olisi ollut hedelmällistä olla silti valmistautuneempi tarkentamaan kysymyksiä tarvittaessa radikaalistikin.

Vaarana haastatteluissa oli, että vastaukset jäivät ohuiksi eikä kokemuksiin ollut aluksi helppo päästä käsiksi. Haastavana koin arvioida ennalta, kuinka laajoja tai yksityiskohdaisia vastauksia saisin ja myös, millä asioilla on todellista relevanssia tutkimuskysymyksen kannalta, mutta haastatteluiden tuottamassa aineistossa oli lopulta suhteellisen vähän epäolennaista tai käyttökelvotonta materiaalia.

Osittain kysymykset olivat tarkoituksella avoimia ja suunniteltu sopimaan erilaisille vastaajille, koska perhekummitoimintaan osallistuu hyvin laaja kirjo perheitä ja kummeja ja taustatiedot olivat yksityisyyden ja luotettavuuden turvaamiseksi tietoisesti mahdollisimman niukat. Taustatiedoilla voi olla myös vaikutusta haitallisten ennakoasenteiden muodossa. On mahdollista, että laajemmat taustatiedot esimerkiksi perheiden elämäntilanteista olisivat antaneet enemmän eväitä kysymysten asetteluun ja kysymysrunгон sisällön suunnitteluun, mutta ilman aiempaa haastattelukokemusta saavutettu etu olisi kenties jäänyt laihaksi. Tulevaisuudessa varautuisin paremmin tarkentavin lisäkysymyksiin tai erilaisin tavoin selvittää samaa asiaa. Koin kuitenkin huolellisen perehtymisen teoriaan ja sen pohjalta määriteltyihin teemoihin teoreettisesta näkökulmasta ehdottomana valttina, mikä mahdollisti itse haastattelutilanteessa kysymysten soveltamisen ja tarkentamisen luontevasti.

Haastattelutilanteet toteutuivat suunnitellusti yhtä vanhempaa lukuun ottamatta, jonka kohdalla jäin pohtimaan, olisiko haastattelu ollut syvällisempi tai tarjonnut erilaisia huomioita mikäli tilanne olisi ollut rauhoitettu keskustelulle alkuperäisen tavoitteen mukaan. Toteutimme haastattelun äidin toiveiden mukaisesti perheen kotona, mutta alkuperäisestä suunnitelmasta poiketen läsnä oli liikkuvainen taapero, jonka silmällä pitäminen luonnollisesti vaikutti haastattelutilanteeseen.

Näkemykseni mukaan Decin ja Ryanin (2000) itseohjautuvuusteorian mukainen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin näkökulma pureutuu perhekummitoiminnan ytimeen ja teorian valinta aiheen tarkasteluun oli mielestäni onnistunut. Kummitoiminnan keskiössä on haastateltavien kertoman perusteella nimenomaan läsnäolo, yhteenkuuluvuuden kokemukset, jatkuvuus, yhdessä tekeminen voimavarojen vahvistajana sekä yksinäisyyden poistamisen tarve. Decin ja Ryanin (2000) teorian valossa tarkasteltuna on johdonmukaista ymmärtää, miksi kummitoiminta koetaan vahvistavana ja mielekkäänä tukimuotona. Tärkeänä pidän teorian tuomaa vahvistusta sille, kuinka merkityksellistä on nimenomaan se, että kummi tukee perheitä heidän oman näköisessä arjessaan ja vahvistaa kokemusta siitä, että omien arvojen mukainen arki sujuu niin, että vanhem-

mat jaksavat ja onnistuvat tehtävässään. Kiinnostavaa on myös, että sekä kummit että vanhemmat olivat kautta linjan pohjimmiltaan pääasiassa hyvin yksimielisiä näkemyksissään ja kummien kokemukset vahvistivat äitien kertomaa omasta näkökulmastaan katsottuna, vaikka variaatiota perheissä, tekemisessä ja toiminnan toteutuksessa on runsaasti.

Kantavana voimavarana työssä koin loppuun asti innostavan aiheeni, vaikka ajoittain tuntuikin turhauttavalta, että pienen otoksen vuoksi tuloksia on mahdotonta yleistää laajasti tällaisenaan. Yhteistyö Mannerheimin Lastensuojeluliiton Uudenmaan piirin kanssa oli mielekästä ja sujuvaa siitä huolimatta, että työn edetessä yhteyshenkilöni vaihtui ja ajoittain oli pitkiäkin taukoja, jolloin tein itsenäisesti työtä olettaen, että yhteistyö jatkuu henkilöstömuutoksista huolimatta. Kouluttaminen ja ennen kaikkea vapaaehtoisten kouluttaminen sekä koulutuksen sisältö ovat aiheina sydäntäni lähellä, mikä toimi motivoivana voimana prosessissa. Koulutusmateriaali kouluttajan työn tukena on myös arvokas osa oppia, joka lähtee kouluttautuvan mukaan. Ajatus siitä, että työni kautta on mahdollista tuoda tuoretta kokemustietoa ja sisältöä kouluttamiseen sekä avata uutta näkökulmaa toiminnan haasteisiin teki työstä mielenkiintoisen. Näin tulevaisuuden kummit saavat aiempien toimintaan osallistuneiden näkemyksiä ja kokemuksia käytännön työnsä tueksi.

Analysointia ja aineiston käsittelyä jäsensi myös loppuvaiheessa syntynyt ehdotus Mannerheimin Lastensuojeluliiton Uudenmaan piirin taholta rakentaa aineiston pohjalta case-tapauksia koulutuksia varten, joiden kautta on mahdollista tutkia ja käsitellä tulevaa kummityötä käytännön läheisemmin ja lähestyä myös haastavia tai kiusallisia tilanteita luontevammin. Näiden tapausten kautta saan sekä toteuttaa luovuuttani että myös hyödynnettyä aineiston kokonaisuudessaan toiminnan kehittämiseksi.

Tutkimuskysymyksen ulkopuolelta haastatteluissa ilmeni kummien osalta haasteita rajata avun tarjoamista perheissä. Kaikki kummit toivat esiin tilanteita, joissa olivat kokeneet vaikeutta pitää kiinni omista rajoistaan esimerkiksi ajan- tai rahankäytön suhteen. Myös perheessä ilmenevän tuen tarpeen arviointi voi olla kummin roolissa haasteellista, sillä perheen sisäiset ilmiöt tai jopa kriisit voivat olla tunteita herättäviä kummillekin. Kummien kokemusten mukaan tilanteet, joissa heillä on ollut haasteita tehdä omaehtoisia ratkaisuja ovat tahattomia perheen puolelta ja usein myös yllättäviä, jolloin ratkaisunteko saattaa häiriintyä ja aito, todellinen auttamisenhalu on vallitsevampana läsnä valinnoissa. Näiden tilanteiden käsittely tulevilla koulutuksissa esimerkiksi case-

tapausten muodossa voi tuoda käytännön tilanteita lähemmäs tulevia kummeja, jotka mahdollisesti kohtaavat työssään samoja tilanteita.

Näiden edellä kuvattujen kokemusten tai jopa case-työskentelyn tarkastelun lisäksi muita jatkotutkimusaiheita on noussut esiin monia, vaikka saman kaltaisenkin työn toteuttaminen isommalla otoksella olisi hyödyllistä työn yleistettävyyden kannalta. Perhekummitoimintaa järjestetään ympäri Suomea ja myös alueellisten erojen selvittäminen yhteiskunnallisella tasolla tarjoaisi uutta näkökulmaa. Perhekummitoimintaan osallistuu tällä hetkellä vasta vähän miespuolisia kummeja, mutta heidän näkemyksiään selvittämällä olisi kenties mahdollista saada lisää miehiä mukaan toimintaan. Toiminnan piirissä olevien perheiden isien kokemuksia toiminnasta tai yksinhuoltajaisien kokemuksia toiminnan piiriin hakeutumisesta ei vielä ole tutkittu. Vaikka oman työni on tarkoitus tarjota tietoa koulutusmateriaalin päivittämiseen vain tietyiltä osin, olisi päivitetyn koulutusmateriaalin anti ja vastaavuus toimintaan tänä päivänä jatkotutkimuksen aiheena myös hedelmällinen.

Työn tekeminen prosessina herätti vahvoja tunteita siitä, kuinka pienillä asioilla voi olla suuri merkitys. Työn otos on pieni eikä tuloksia voi näin ollen laajasti yleistää, mutta nämä kokemukset ovat silti osa isompaa kokonaisuutta ja valottavat osaltaan sitä todellisuutta, jota tällä hetkellä lapsiperheissä eletään. Kuten Neil Armstrong astuessaan ensiaskeleen kuun pinnalla vuonna 1969 kuvaavasti totesi, että pieni askel yhdelle ihmiselle on suuri ihmiskunnalle, niin myös jokainen yhdessä vietetty hetki ja jokainen kummitapaaminen on pieni askel kollektiivisen hyvinvoinnin, yhteisen hyvän ja yksinäisyyden voittamisen suuntaan. Työprosessi jättää vahvana elämään pohdinnan siitä, kuinka itse voi osallistua enemmän, mutta ennen kaikkea myös kuinka yhteiskunnallisella tasolla voitaisi vaikuttaa yhteisöllisyyden kehittymiseen esimerkiksi koulutuksen ja kasvatuksen suuntaamisella vapaaehtoistoiminnan pariin. Halu kehittää ja olla mukana luomassa hyvinvointia tukevia rakenteita heräsi entistäkin vahvempana, ja vaikka oma opinnäytetyöprosessini käynnistyi hitaasti ja pyörittelin pitkään erilaisia ajatuksia lastensuojelun saralta, olen tyytyväinen lopulliseen aiheen valintaani. Ennen kaikkea uskon kuitenkin ennaltaehkäisevän ja oikea-aikaisen tuen voimaan, mitä myös tämä työ puoltaa.

Lähteet

Albuquerque, Brian 2010. What is subjective well-being? Understanding and measuring subjective well-being. Positive Psychology.org.uk. Julkaistu 16.01.2010. Saatavana osoitteessa: <<http://positivepsychology.org.uk/subjective-well-being/>>. Luettu 13.3.2018.

Deci, Edward L. & Ryan, Richard M. 2000. The “What” and “Why” of Goal Pursuits: Human Needs and the Self-Determination of Behavior. Psychological Inquiry. Vol. 11, No. 4, 227–268.

Deci, Edward L. & Ryan, Richard M. 2002. Handbook of self-determination research. Rochester, NY: University of Rochester Press.

Deci, Edward L. & Ryan, Richard M. 2008a. Hedonia, eudaimonia and well-being: An Introduction. Journal of Happiness Studies 9:1–11.

Deci, Edward L. & Ryan, Richard M. 2008b. Self-Determination theory: A macrotheory of human motivation, development and health. Canadian psychology Vol. 49. No 3. 182–185.

Deci, Edward L., Ryan, Richard M. & Guay, Frederic 2013. Self-determination theory and actualization of human potential. Teoksessa McInerney, Dennis M., Marsh, Herbert, Craven, Rhonda G. & Guay, Frederic (toim.), Theory driving research. New wave perspectives on self-processes and human development. Charlotte, NC: Information Age Publishing. 109–133.

Eskola, Jari, Suoranta, Juha 2008: Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 8. painos. Tampere: Vastapaino.

Haapa, Saara 2015. Mannerheimin Lastensuojeluliiton perhekummitoiminta. Perheiden odotuksia, kokemuksia ja kehittämisehdotuksia sekä koordinaattoreiden näkemyksiä. Opinnäytetyö. Helsinki:Diakonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma.

Haatainen Liisa 2018a. Suullinen tiedonanto. Perhetoiminnan koordinaattori. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Uudenmaan piiri. Pasilan toimisto 18.9.2018.

Haatainen, Liisa 2018b. Kirjallinen tiedonanto sähköpostitse 4.10.2018. Perhetoiminnan koordinaattori. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Uudenmaan piiri. Tekijän hallussa.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2011. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. 13. painos. Helsinki: Tammi.

Kangas, Urpo 2005. Lastensuojelu ja lapsen huolto. Teoksessa Puonti, Annamajja, Saarnio, Tuula & Hujala, Anne (toim.): Lastensuojelu tänään. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Kinnunen, Ulla & Mauno, Saija 2002. Työ ja perhe-elämä vanhempien ja lasten näkökulmasta. Teoksessa Rönkä, Anna & Kinnunen, Ulla (toim.): Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Keuruu:PS-kustannus.

Koponen, Jenni & Kaisanlahti, Jonna 2017. ”Kun on ollut kysyttävää, aina on saanut vastaukset” – Perhekummitoiminnan tukeminen, Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kainuun piiri ry. Opinnäytetyö. Kajaani: Kajaanin Ammattikorkeakoulu. Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala.

Kristeri, Irene 2002. Vahvaan vanhemmuuteen. Helsinki:Kirjapaja Oy.

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 1983/361. Annettu Helsingissä 8.4.1983. Saatavana osoitteessa: <<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1983/19830361>>. Luettu 22.8.2018.

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 2000/812. Annettu Helsingissä 22.9.2000. Saatavana osoitteessa: <<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>>. Luettu 24.7.2018.

Lastensuojelulaki 2007/417. Annettu Helsingissä 13.4.2007. Saatavana osoitteessa: <<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=lastensuojelulaki>>. Luettu 13.11.2017.

Lastensuojelun tukihenkilön käsikirja 2005. Anu Korhonen (toim.). Erityishuoltojärjestöjen liitto EHJÄ ry. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2018. Perhekummien peruskoulutus. Kouluttajien julkaisematon koulutusmateriaali. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Uudenmaan piiri. Luettu 20.5.2018.

Martela, Frank & Ryan, Richard, M. 2015. The Benefits of Benevolence: Basic Psychological Needs, Beneficence, and the Enhancement of Well-Being. Journal of Personality. Wiley Periodicals, Inc. Saatavana osoitteessa: <http://selfdeterminationtheory.org/wp-content/uploads/2016/12/2015_Martela_Ryan_J_Personality.pdf>. Luettu 18.10.2018.

Martela, Frank 2014: Onnellisuuksien psykologia. Teoksessa Uusitalo-Malmivaara, Lotta (toim.): Positiivisen psykologian voima. Jyväskylä: PS-kustannus.

Maslow, A., H. 1943. A theory of human motivation. Psychological Review 50:370–396.

Pouru, Riitta 2017. Vapaaehtoisten perhekummien kokemuksia perhekummitoiminnasta. Toiminnan vaikutus kummien hyvinvointiin. Opinnäytetyö. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma.

- Ristikari, Tiina, Törmäkangas, Liisa, Lappi, Aino, Haapakorva, Pasi, Kiilakoski, Tomi, Merikukka, Marko, Hautakoski, Ari, Pekkarinen, Elina & Gissler, Mika 2016. Suomi nuorten kasvuympäristönä – 25 vuoden seuranta vuonna 1987 Suomessa syntyneistä nuorista aikuisista. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere:Suomen Yliopistopaino Oy.
- Ritola, Jaana 2015. Perhekummi ei ole lastenhoitaja. Artikkelissa Ojaluoto, Raisa: Perhekummi turvana ja kuuntelevana korvana. Monikkoperheet 4/2015.
- Ritola, Jaana 2018. Suullinen tiedonanto. Perhe toiminnan koordinaattori. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Uudenmaan piiri. Pasilan toimisto 17.1.2018.
- Ryan, Richard M, Veronica, Huta & Deci, Edward L. 2008. Living Well: A self-determination theory perspective on eudaimonia. Journal of Happiness Studies 9:139–170.
- Ryan, Richard, M. & Deci, Edward, L. 2001. On happiness and human potentials: A review of research on hedonic and eudaimonic well-being. Annual Review of Psychology 52 (1), 141–166.
- Rönkkö, Leena & Rytönen, Timo 2010. Monisäikeinen perhetyö. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Saarnio, Tuula 2005. Perhetyö lastensuojelussa. Teoksessa Puonti, Annamajja, Saarnio, Tuula & Hujala, Anne (toim.): Lastensuojelu tänään. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Salmi, Minna, Mäkelä, Jukka, Perälä, Marja-Leena & Kestilä, Laura 2012. Lapsi kasvaa kunnassa – miten kunta voi tukea lasten hyvinvointia ja vähentää syrjäytymisen riskejä. Päätösten tueksi 1/2012. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavana osoitteessa: <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90826/URN_ISBN_978-952-245-690-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Luettu 20.10.2018.
- Seppänen, Kari 2016. Pääesikunnan johtava sosiaalipäällikkö. Kirjallinen tiedonanto sähköpostitse 16.2.2016. Tekijöiden hallussa.
- Sheldon, Kennon M. 2012. The self-determination theory perspective on positive mental health across cultures. World Psychiatry Jun: 11(2): 101–102.
- Taskinen, Sirpa 2010. Lastensuojelulain soveltaminen. Helsinki: Wsopro oy.
- Tilastokeskus 2018. Vapaa-ajan osallistuminen 2017. Suomen virallinen tilasto. Elinolot 2018. Saatavana osoitteessa: <https://www.stat.fi/til/vpa/2017/vpa_2017_2018-08-30_fi.pdf>. Luettu 16.10.2018.
- Timonen, Virpi 2016. Perhekummitoiminta vanhempien kokemana. Mannerheimin Lastensuojeluliitto Kymen piiri. Opinnäytetyö. Kotka:Kymenlaakson Ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma.

Tuomi, Jouni. Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Törrönen, Maritta & Vornanen, Riitta 2005. Lastensuojelun ehkäisevä työ. Teoksessa Puonti, Annamajja, Saarnio, Tuula & Hujala, Anne (toim.): Lastensuojelu tänään. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Upanne, Mauri 2005. Lapsen edun ja oikeuden valvonta. Teoksessa Puonti, Annamajja, Saarnio, Tuula & Hujala, Anne (toim.): Lastensuojelu tänään. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vapaaehtoistoiminnan ohjauksen käsikirja 2010. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Varsinais-Suomen piirin työryhmä. <<https://varsinaissuomenpiiri-mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/ab13d9a741486d1162f692e3784b474e/1537891192/application/pdf/172567/Vapaaehtoistoiminnan%20ohjauksen%20k%C3%A4sikirja.pdf>>. Luettu 5.2.2018.

Yeung, Anne Birgitta 2002. Vapaaehtoistoiminta osana kansalaisyhteiskuntaa - ihanteita vai todellisuutta? Helsinki: Sosiaali- ja terveysjärjestöjen yhteistyöyhdistys YTY ry.

YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus. Hyväksytty YK:n yleiskokouksessa 20.11.1989. Saatavana osoitteessa: <<https://www.lapsenoikeudet.fi/lapsen-oikeuksien-sopimus/sopimus-kokonaisuudessaan/>>. Luettu 18.4.2018.

Suostumus haastatteluun opinnäytetyötä varten

Hei!

Olen Tiina Lalu, sosionomiopiskelija Metropolia ammattikorkeakoulusta ja teen opinnäytetyötä perhekummitoiminnasta yhteistyössä Mannerheimin Lastensuojeluliiton Uudenmaan piirin kanssa. Opinnäytetyön tavoitteena on tutkia sitä, millä tavalla kummitoiminta tukee vanhemmuutta ja vanhemman hyvinvointia. Tarkoituksena on kerätä vanhempien sekä kummien ajatuksia aiheesta ja tuottaa tietoa, jota Mannerheimin Lastensuojeluliiton Uudenmaan piiri voi hyödyntää perhekummitoiminnan markkinoinnissa, perhekummikoulutuksen koulutusmateriaalin päivittämisessä ja kehittämisessä sekä harkinnan mukaan myös muiden MLL:n piirien vastaavan materiaalin päivittämisessä.

Minä _____ annan suostumukseni siihen, että Tiina Lalu saa haastatella minua ja käyttää haastattelussa saamia tietoja opinnäytetyötään varten. Olen tietoinen, että haastattelu nauhoitetaan, mutta tietojani käsitellään anonymisti eikä henkilöllisyyteni paljastu missään vaiheessa. Annan Mannerheimin Lastensuojeluliiton Uudenmaan piirille suostumukseni käyttää suoria lainauksia Tiina Lalulle antamastani haastattelusta perhekummitoiminnan markkinoinnissa, kummien koulutusmateriaalien tai muun perhekummitoimintaan liittyvän materiaalin päivittämisessä sekä harkinnan mukaan muiden MLL:n piirien vastaavan materiaalin päivittämisessä. Opinnäytetyötä varten kerätyt tiedot käsitellään luottamuksellisesti ja tuhoetaan asianmukaisesti työn valmistuttua.

Aika ja paikka

Allekirjoitus

Teemahaastattelujen runko ja esimerkkikysymyksiä

Aloitus ja taustaa

Kummissuhteiden kesto ja tämänhetkinen vaihe

Perheen toiveet ja tavoitteet

Kummien kokemukset omasta tehtävästään ja kummihistoriastaan

Omaehtoisuus

Miten sovitte tapaamiset?

Miten päätätte, mitä teette, kun tapaatte?

Onko tapaamiset toteutuneet, kuten olette sopineet?

Miten kummitoiminta on vastannut toiveita ja tavoitteita?

Yhteenkuuluvuus

Minkälainen rooli kummilla on perheessä?

Minkälainen suhde kummilla on lapsiin perheessä?

Minkälaisia tunteita kummisuhde on herättänyt?

Mikä tapaamisissa on merkityksellisintä?

Miten vietätte aikaa yhdessä?

Pystyvyys

Millä tavoin kummi osallistuu perheen arkeen?

Mihin asioihin kummi tarvitaan tai kummista on apua?

Mitkä ovat suurimmat haasteet perheissä?

Onko kummissuhteen aikana tapahtunut jotain muutoksia? Millaisia?